

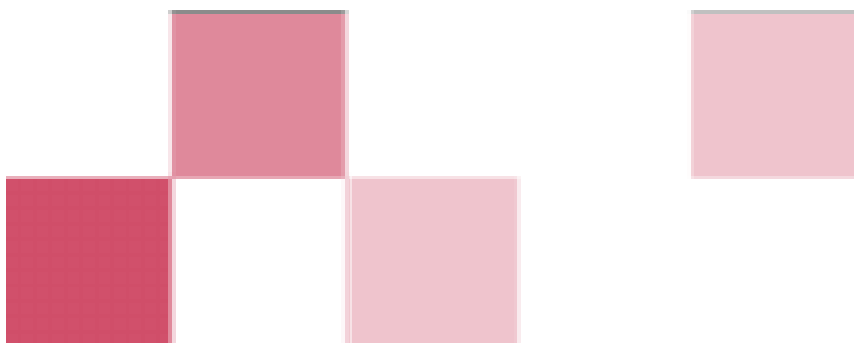
Actuació N°

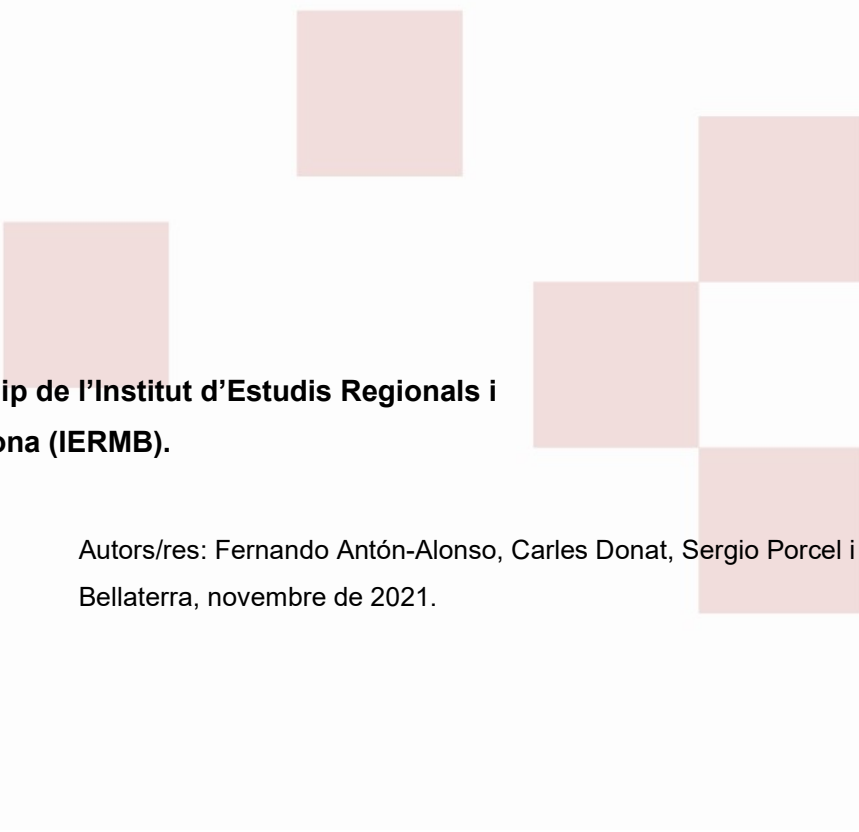
1.2.1

Exclusió socioresidencial a l'àrea metropolitana de Barcelona

Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona

NOV 2021

**Treball realitzat per l'equip de l'Institut d'Estudis Regionals i
Metropolitans de Barcelona (IERMB).**

Autors/res: Fernando Antón-Alonso, Carles Donat, Sergio Porcel i Jordi Bosch
Bellaterra, novembre de 2021.

Índex

Introducció. Exclusió residencial en augment	2
1. Població sense sostre	5
1.1. Població pernoctant al carrer	5
1.2. Població pernoctant en allotjaments d'emergència.....	6
2. Sense habitatge	7
2.1. Població allotjada temporalment en albergs, centres o d'altres recursos residencials (pisos, pensions, hotels).....	10
2.2. Dones en refugis per motiu de violència masclista	11
2.3. Població en allotjaments temporals per a població migrant i demandants d'asil	12
2.4. Població en institucions residencials o d'internament a l'espera de sortir-ne sense habitatge de sortida disponible	14
2.5. Població en allotjaments amb suport sostingut per a persones sense llar	15
3. Habitatge insegur	17
3.1. Població en allotjaments amb un règim de tenença insegur.....	18
3.2. Població en risc de desnonament	18
3.3. Població sota amenaça de violència per part de la família o la parella	22
4. Habitatge inadequat	25
4.1. Població en estructures temporals o no convivencials	25
4.2. Població en habitatges no apropiats segons legislació.....	27
4.3. Població en habitatges massificats (amuntegament).....	28
5. Conclusions	31
6. Epíleg. Quin impacte present i futur de la covid-19 en el sensellarisme i l'exclusió residencial?	33
Referències bibliogràfiques	35
Annex	38

Introducció. Exclusió residencial en augment

El sensellarisme i l'exclusió residencial han augmentat durant les últimes dècades a Europa. Així ho testimonien els successius informes sobre exclusió residencial que FEANTSA i la Fondation Abbé Pierre han publicat de manera regular els últims anys (2015, 2017, 2018, 2019, 2020 i 2021). A l'informe de 2017 presenten el seguiment del fenomen abans, durant i després de la Gran Recessió. Els resultats evidencien un creixement de les diferents formes de sensellarisme i exclusió residencial a la majoria dels països europeus (Fondation Abbé Pierre i FEANTSA, 2017). Creixement que ha anat acompanyat d'una diversificació de perfils. Essent encara majoritaris els homes adults, cada vegada hi ha més dones, infants, població jove i gran i població d'origen migrant.

La creixent inaccessibilitat econòmica a l'habitatge és una de les principals causes d'aquest agreujament. Durant la Gran Recessió de 2008, l'augment de la desocupació i la devaluació salarial van conviure amb descensos pronunciats dels preus dels habitatges en compra, segons les dades de *l’Affordable Housing Database* de l'OCDE. El resultat va ser una moderació de la raó del preu en relació als ingressos de la població al conjunt dels 19 països de la zona euro (OECD, 2021). Aquesta correcció dels preus dels habitatges en compra no ha estat seguida per les rendes de lloguer, per a les quals la crisi financera no va representar un fre en el seu creixement continu des de la dècada dels 90 per al conjunt dels països de l'OCDE. La fase de reactivació econòmica poscrisi va suposar un nou cicle alcista dels preus dels habitatges de compravenda i de lloguer. Durant aquest període els preus dels habitatges es distancien encara més dels nivells d'ingressos de les llars, una tendència que no ha experimentat gaires canvis durant la crisi pandèmica iniciada el 2020.

En el cas de l'àrea metropolitana de Barcelona, els preus dels habitatges de lloguer, per als quals hi ha una sèrie de dades registrals més àmplia que per als habitatges de compravenda, mostren una correcció per la Gran Recessió del 18,3% —cosa que no passa al conjunt de països de la zona euro—, mentre que durant la fase de reactivació econòmica abans de l'esclat de la crisi desencadenada per la covid-19, l'alça de preus ha estat del 41%, impulsada pels increments de la ciutat de Barcelona (43,6% per un 33% a la resta de la metròpoli). La crisi pandèmica, ara per ara, ha resultat en una estabilització dels preus (reducció del 0,4% entre 2019 i 2020). En els preus de compravenda, els habitatges de segona mà han experimentat un creixement similar a les rendes de lloguer (41%) entre 2013 i 2019, essent significativament menor els preus dels habitatges nous (29%).

Altres dades relacionades amb el cost econòmic de l'habitatge informen de l'impacte que va tenir la crisi de 2008 en les llars espanyoles i catalanes i com la recuperació econòmica no va acabar de revertir completament els efectes de la crisi financera. A Espanya, el percentatge de població en llars amb sobrecàrrega de les despeses de l'habitatge va créixer 6 punts durant els períodes de bonança econòmica i crisi financera i econòmica de 2008 (des del 4,9% de 2004 al 10,9% el 2014), per recuperar nivells precisi el 2019 (8,5%), però no el mínim de la sèrie corresponent a 2004. El percentatge de població amb retards en el pagament de les despeses associades amb l'habitatge també va créixer, 4,4 punts (entre 2004 i 2014 del de 7,3% a 11,7%) per baixar durant la reactivació econòmica fins a la xifra d'inici de la sèrie (7,8%). A Catalunya l'evolució ha estat semblant. Del 7,7% el 2004 es va passar al màxim del 12,4% durant la Gran Recessió de 2008 i el 2019 el percentatge de població afectada era el mateix que el començament de la sèrie (7,5%).

Als factors relacionats amb els aspectes econòmics de l'accessibilitat a l'habitatge s'hi han de sumar d'altres, com el creixement dels fluxos migratoris internacionals i l'estatus civil de les persones migrades (de Inés et al., 2019), doncs la situació d'irregularitat que pateixen les impossibilita l'accés a un habitatge digne. Les dificultats creixents per accedir a l'habitatge derivades dels alts preus, un mercat laboral amb creixent precarietat i salaris que es queden lluny dels increments dels preus residencials, la manca d'habitatge assequible i social, sumades als processos de migració internacional, han estat gestionades pels governs incrementant la despesa i les solucions temporals i d'emergència a tota Europa (Fondation Abbé Pierre i FEANTSA, 2021). La crisi econòmica derivada de la covid-19 ha augmentat, més si cap, una tendència creixent a la creació de places per allotjar població sense sostre i sense llar que inicialment es plantegen de curt termini, però que acaben esdevenint de llarga estada per la incapacitat de les administracions públiques de proporcionar un habitatge segur i adequat a proporcions creixents de població exclosa.

En la manca d'habitatge assequible radica un dels problemes del creixement de l'exclusió residencial. Una mostra d'aquesta feblesa del sistema residencial metropolità s'observa quan s'estudien les dades sobre inscripcions al registre de sol·licitants d'habitatge de protecció oficial de la Generalitat de Catalunya. El nombre d'inscripcions vigents ha crescut de manera pràcticament ininterrompuda des de 2012. Gairebé 37.200 sol·licituds acceptades pendents d'adjudicació el 2020, el que representa un 90% més que el 2012.

Malgrat l'augment de l'exclusió residencial, actualment no existeixen diagnòstics exhaustius del fenomen per a l'àrea metropolitana de Barcelona. La Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar de Barcelona (XAPSLL, en endavant) sí que ha realitzat diversos informes durant l'última dècada en els quals tracta de quantificar el fenomen del sensellarisme i l'exclusió residencial, però es limita a la ciutat de Barcelona (Sales, 2012, 2013; Sales et al., 2015; Guijarro et al., 2017; de Inés et al., 2019). Davant aquesta mancança, el present informe té per objectiu realitzar-ne una primera diagnosi metropolitana que doni suport als treballs d'elaboració del Pla Director Urbanístic Metropolità (PDUM). Aquesta diagnosi es planteja des de la perspectiva del sensellarisme i l'exclusió residencial a partir de la classificació *European Typology of Homelessness and Housing Exclusion* (ETHOS, en endavant) desenvolupada per FEANTSA en la primera dècada del segle XX (FEANTSA, 2006) i en línia amb les diagnòstics elaborades per la XAPSLL. La classificació té per objectiu poder definir el fenomen i facilitar a partir d'aquesta definició el desenvolupament d'intervencions polítiques. La definició s'emmarca en l'àmbit europeu i cerca la comparabilitat de dades entre els diversos països. La classificació identifica quatre categories residencials: sense sostre, sense habitatge, habitatge insegur i habitatge inadequat. Aquestes categories conceptuals tenen, alhora, 13 categories operatives repartides entre les quatre categories generals. La taula 1 recull la classificació ETHOS amb les categories residencials i les categories operatives.

La diagnosi que es presenta, no obstant, no es completa. Malauradament, no hi ha dades disponibles per a totes les categories operatives, ni per a tots els municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona. Més enllà de la ciutat de Barcelona, la disponibilitat de dades és menor. Fins i tot, les diagnòstics elaborades per la XAPSLL són incompletes no disposant de dades per a moltes de les categories. Per tant, el que s'ofereix en aquest informe és una diagnosi aproximada al fenomen, proporcionant informació sempre que hagi estat disponible, ja sigui per al conjunt metropolità o per algun dels seus municipis. Això servirà també per detectar aquelles mancances de dades que exigeixen un abordatge específic a partir de treballs de camp que s'haurien de dissenyar *ad hoc* si es considerés necessari.

L'informe s'organitza en diverses seccions i subseccions que es corresponen amb les categories residencials i operatives de la classificació ETHOS. A més de la informació relativa a les categories operatives s'aporta informació de context que permet entendre les dades específiques de les respectives categories.

Taula 1. Categories residencials i categories operatives de la classificació ETHOS

Categories residencials	Categories operatives
Sense sostre	1. Viure en un espai públic a la intempèrie
	2. Pernoctar en un alberg i/o forçat a passar la resta del dia en un espai públic
Sense habitatge	3. Viure en albergs o centres per a persones sense llar (pisos, pensions, hotels). Allotjaments temporals
	4. Viure en refugis per a dones
	5. Viure en allotjaments temporals reservats a immigrants i als demandants d'asil
	6. Viure en una institució residencial o d'internament amb la perspectiva de ser acomodat/da en un termini definit sense habitatge d'acollida disponible
	7. Viure en un allotjament amb recolzament sostingut per a persones sense llar
Habitatge insegur	8. Viure en un habitatge amb règim de tinença insegur. Sense pagar lloguer
	9. Viure sota amenaça de desnonament
	10. Viure sota l'amenaça de violència per part de família o parella
Habitatge inadequat	11. Viure en estructures temporals o no convivencials
	12. Viure en un habitatge no apropiat segons la legislació
	13. Viure en un habitatge massificat

Font: FEANTSA.

1. Població sense sostre

La categoria de població sense sostre de la classificació ETHOS representa les situacions més extremes d'exclusió residencial. Es tracta de població que viu al carrer, amb dos situacions diferenciades, aquelles en les que la població pernocta al carrer i d'altres en les que la població pot dormir en algun tipus d'allotjament d'emergència, generalment albergs habilitats per a l'estada nocturna. L'informe de la Fondation Abbé Pierre i FEANTSA de l'any 2020 estima que la població que viu al carrer o en allotjaments d'emergència o temporals ha augmentat un 70% a Europa en els últims anys (Fondation Abbé Pierre i FEANTSA, 2020). Això no obstant, la disponibilitat de dades a escala municipal és escassa, depenent de la comptabilització per part dels ajuntaments o entitats adreçades a atendre aquesta població. Per tant, la informació que s'ofereix sobre la població sense sostre és parcial i resta a l'espera d'una anàlisi més exhaustiva.

1.1. Població pernoctant al carrer

No es disposa de dades per a tots els municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona. Tampoc es disposa d'una sèrie temporal homogènia per als municipis per als que es compta amb informació. És el municipi de Barcelona el que permet fer un seguiment del fenomen durant els últims anys. Segons les dades del municipi procedents de la XAPSELL, la població sense sostre que pernocta al carrer s'ha incrementat des de 2005 (primera dada disponible de la sèrie) de les 562 persones comptabilitzades el 2005 a les 1.100 (aproximadament) de l'any 2020, a començaments de la pandèmia (Ribera-Almandoz et al., 2021; Sales, 2020). Posteriorment, aquesta xifra s'ha reduït de manera significativa en el darrer recompte de 2021, registrant-se 895 persones en aquesta situació. La reducció ha estat el resultat de l'habilitació d'equipaments d'emergència adreçats a l'atenció i protecció de la població sense llar davant l'emergència sanitària i residencial provocada per la covid-19. Tal i com podrà veure's en la secció que prossegueix, durant els últims anys, la creació de places d'allotjament d'emergència ha augmentat, especialment entre 2020 i 2021, tot per tal de fer front a aquestes situacions d'urgència. Aquestes dinàmiques segueixen les tendències del sensellarisme arreu d'Europa, amb el creixement en els últims anys i l'augment dels recursos de les administracions destinats a allotjar a les persones sense sostre en equipaments d'emergència.

En total, i a partir de les dades disponibles de la resta de registres municipals, a l'àrea metropolitana de Barcelona la població sense sostre és com a mínim de 1.120 persones l'any 2021. La taula 2 recull la informació disponible.

Taula 2. Població sense sostre pernoctant al carrer segons municipi. Àrea metropolitana de Barcelona, 2021

Municipi	Nombre de persones
Badalona	48
Barcelona	895
Begues	0
Esplugues de Llobregat	0
Gavà	4
Hospitalet de Llobregat, l'	92
Palma de Cervelló, la*	3
Papiol, el	1
Ripollet*	14
Sant Adrià de Besòs	19
Sant Boi de Llobregat	20
Sant Climent de Llobregat	0
Santa Coloma de Cervelló	0
Santa Coloma de Gramenet	28
Total	1.120

Nota: el total fa referència al nombre de persones sense sostre pernoctant al carrer dels municipis per als que es disposa de dades i no per al total de l'àrea metropolitana de Barcelona. Les dades d'Esplugues de Llobregat, la Palma de Cervelló, Ripollet, Sant Boi de Llobregat i Santa Coloma de Cervelló corresponen a 2020, en el cas de Ripollet al mes de desembre. Les dades de Ripollet inclouen població que viu en barraques, que segons la classificació ETHOS s'haurien de comptabilitzar en la categoria d'habitatge inadequat. No ha estat possible obtenir dades desagregades per aclarir el nombre total de persones dormint al carrer.

Font: XAPSSL i Ajuntaments.

1.2. Població pernoctant en allotjaments d'emergència

Davant la creixent població que viu al carrer, les administracions han habilitat més allotjaments d'emergència temporals per evitar-hi la pernocta. En aquest cas, la disponibilitat de dades és menor. Barcelona ofereix informació des de 2011 fins a 2019 en les diagnosis elaborades per la XPSLL (de Inés et al., 2019). Entre aquests anys, el nombre de persones ateses en aquests allotjaments d'emergència ha crescut un 31,5%, passant de 197 a 259, romanent estable des de 2013. La crisi de la covid-19 al 2020, però, va fer incrementar de manera molt significativa la població atesa en aquests equipaments, creant-se entorn 700 places noves per a persones provinents de diverses situacions d'emergència residencial (Sales, 2020)¹. Un cas similar va viure Badalona. En el registre de persones sense llar de l'any 2018, 27 persones van dormir en centres d'acollida, essent 111 durant el 2020. Per al conjunt de l'àrea metropolitana de Barcelona i segons les dades disponibles, l'any 2020 el nombre total de persones en allotjaments temporals d'emergència era de 373 persones com a mínim (taula 3).

¹Població expulsada d'habitacions de relloguer per no poder-ne fer front al pagament, persones sense sostre que van acudir a Barcelona des d'altres municipis per se ateses en recursos que als seus municipis no hi són o persones amb activitats econòmiques irregulars, entre d'altres. Aquestes places van tenir diferents funcionalitats durant el 2020 per les diverses mesures de confinament aplicades, algunes de les quals van transitar del règim d'acollida continuada 24 hores al d'acollida nocturna exclusivament, en funció del nivell de contagis i les recomanacions de confinament decretades per la Generalitat de Catalunya. La indefinició no permet adjudicar-les amb seguretat a cap de les categories de la classificació.

Taula 3. Població sense sostre pernoctant en allotjaments temporals d'emergència segons municipi. Àrea metropolitana de Barcelona, 2020

Municipi	Nombre de persones
Badalona	111
Barcelona*	259
Esplugues de Llobregat	0
Palma de Cervelló, la	0
Papiol, el*	2
Ripollet	0
Sant Adrià de Besòs	0
Sant Boi de Llobregat	0
Sant Climent de Llobregat	0
Santa Coloma de Cervelló	1
Total	373

Nota: el total fa referència al nombre de persones sense sostre pernoctant en allotjaments temporals d'emergència dels municipis per als que es disposa de dades i no per al total de l'àrea metropolitana de Barcelona. Les dades de Barcelona corresponen a 2019 i les de el Papiol a 2021.

Font: XAPSLI i Ajuntaments.

A mode de síntesi, la taula 4 recull el nombre de població sense sostre tenint en compte la manca de dades esmentades. Cal aclarir que la xifra de població total que es presenta només té com a objectiu oferir una aproximació quantitativa al fenomen, sense poder ser considerada com la xifra real de població sense sostre a l'àrea metropolitana per dos motius principals: les dades de les dues categories operatives integren dades d'anys diferents i només per alguns municipis metropolitans. En aquest sentit, es pot intuir que la xifra real podria ser lleugerament superior.

Taula 4. Població sense sostre. Àrea metropolitana de Barcelona, 2020

Categoria residencial	Categories operatives	Indicadors de diagnosi	Població
Sense sostre	1. Viure en un espai públic a la intempèrie	Població sense sostre pernoctant al carrer (alguns municipis metropolitans)	1.120
	2. Pernoctar en un alberg i/o forçat a passar la resta del dia en un espai públic	Població pernoctant en allotjaments d'emergència (alguns municipis metropolitans)	373
	Total		1.493

Font: XAPSLI i Ajuntaments.

2. Sense habitatge

La categoria de sense habitatge és una categoria de sensellarisme més àmplia i que integra situacions menys greus que les de sense sostre. Aquesta categoria comprèn 5 categories operatives en les que la població disposa d'un refugi que en qualsevol dels casos no pot ser considerat com a un habitatge, ja que es tracta d'una solució temporal, en molts casos compartint espais amb altres unitats de convivència. Les situacions són diverses i afecten a població específica, com ara les dones en refugis per protecció davant la violència masclista, la població d'origen migrant i demandants d'asil en allotjaments temporals, la que resideix en institucions residencials o d'internament a l'espera de sortir-ne sense habitatge previst o la població sense llar allotjada en diferents recursos residencials amb i sense suport sostingut temporal i de llarga estada.

Algunes dades sobre el problema de la pèrdua i manca d'habitatge serveixen per posar en context aquesta problemàtica. Les dades publicades pel *Consejo General del Poder Judicial*

sobre llançaments executats² residencials informen de les dimensions que ha adquirit les dificultats per mantenir l'habitatge en el que es viu. La reactivació econòmica poscrisi va generar una progressiva reducció dels llançaments executats a l'àrea metropolitana de Barcelona³ que ha arribat a un terç entre 2013 i 2019 (taula 5). Baixada en el que el pes dels llançaments emparats en la Llei d'Arrendaments Urbans també ha baixat del 78% al 73,4% (gràfic 1). La situació de crisi econòmica i residencial generada per la pandèmia no es va traduir, però, en un increment dels llançaments, si més no fins el moment en que es redacta aquest informe. De fet, hi ha hagut una disminució fins a nivells mai vist en la sèrie històrica de dades. Entre 2019 i 2020 els llançaments es van reduir més d'un 50% (taula 5). La principal explicació d'aquest descens es troba en les mesures de protecció de propietaris potencials (amb hipoteques pendents) i llogaters decretades des de l'inici de la pandèmia pel govern central, a les que s'han d'afegir d'altres implementades pels governs català i municipals, així com la moratòria hipotecària sectorial aprovada per les entitats que formen part de l'*Asociación Española de la Banca* i la *Confederación Española de Cajas de Ahorros*. La baixada ha estat més acusada en les llars amb hipoteca pendent, més de dos terços, mentre que en els llançaments arrendaticis va ser de la meitat (gràfic 1).

Taula 5. Nombre de llançaments executats. Àrea metropolitana de Barcelona, 2013-2020

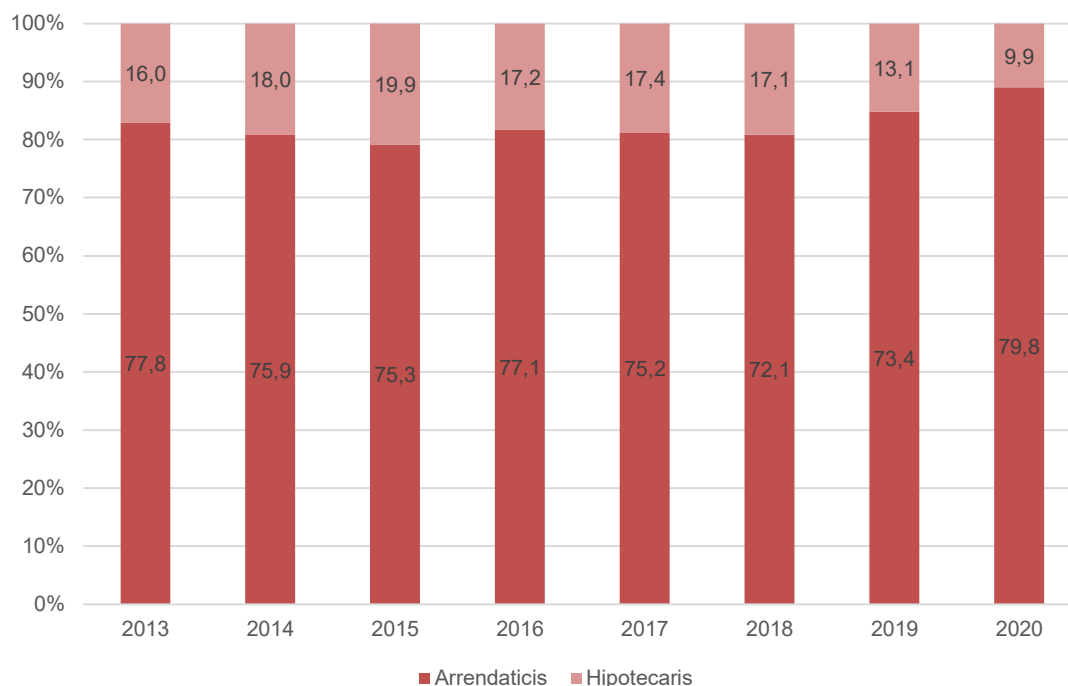
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Arrendaticis	4.898	4.737	4.524	4.028	3.607	3.311	3.079	1.571
Hipotecaris	1010	1126	1197	901	835	786	551	194
Total	6.295	6.241	6.011	5.224	4.796	4.590	4.192	1.968

Font: Consejo General del Poder Judicial.

² Cal aclarir, tot i el terme emprat per l'estadística, que no tots els llançaments comptabilitzats com a executats s'acaben realitzant ja que la seva catalogació com a executats respon a l'existència d'una resolució judicial favorable al llançament, però que finalment pot no produir-se perquè arrendador i arrendataris arriben a un acord, de vegades producte de la mediació d'una administració. Per exemple, ajuntaments com el de Barcelona treballen per aturar els desnonaments que tenen data d'execució. Segons el darrer informe de la Unitat Antidesnonaments de Barcelona (2021), el 93 % de les ordres de desnonaments entre 18 de gener i 28 de febrer de 2021 no s'han arribat a executar per la mediació de la Unitat Antidesnonaments, les Oficines d'Habitatge i la mobilització d'organitzacions en defensa del dret a l'habitatge, com ara la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH) o el Sindicat de Llogateres (Ajuntament de Barcelona, 2021). Això significa un increment del 80 % de les ordres de desnonament aturades respecte a les xifres de l'anterior informe que recull l'acció de la Unitat des del 14 de setembre fins el 23 d'octubre de 2020 (Ajuntament de Barcelona, 2020). En aquest augment també ha tingut molta importància el Reial decret llei 37/2020 de mesures urgents per fer front a les situacions de vulnerabilitat social i econòmica en el àmbit de l'habitatge i en matèria de transports. La nova moratòria incorpora nous perfils que es poden acollir a la suspensió del desnonament i estableix que les situacions de vulnerabilitat no han de derivar-se exclusivament de la covid-19, sinó que poden ser resultat de situacions prèvies o posteriors a la pandèmia.

³S'inclouen els llançaments registrats en els partits judicials de l'àrea metropolitana de Barcelona, però hi ha municipis metropolitans que formen part de partits judicials fora de l'àrea metropolitana. És el cas de Sant Cugat i Castellbisbal que formen part del partit judicial de Rubí; Tiana que forma part del partit judicial de Mataró; i Sant Andreu del Barca del de Martorell. Els llançaments d'aquests municipis no han estat inclosos en la comptabilització.

Gràfic 1. Pes dels llançaments executats segons tipus. Àrea metropolitana de Barcelona, 2013-2020

Font: Consejo General del Poder Judicial.

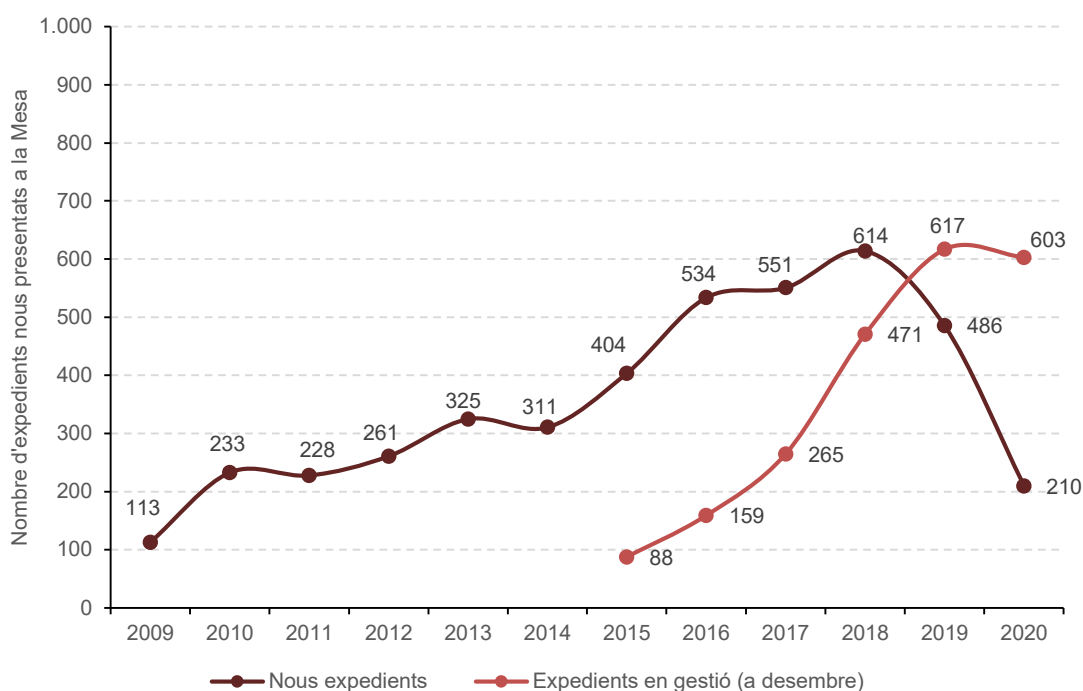
Altres dades complementàries que informen d'aquests processos de pèrdua de l'habitatge són les relatives a les sol·licituds estudiades per les meses d'emergència social municipals en el cas que el municipi en disposi d'una pròpia, o per la Mesa de valoració de situacions d'emergències econòmiques i socials de Catalunya. La valoració positiva de la situació d'emergència per pèrdua d'habitatge implica l'accés a un habitatge en règim de lloguer. Fins ara, les úniques dades de les que es disposa es sobre la Mesa de valoració d'emergència social per pèrdua de l'habitatge del municipi de Barcelona. Les dades del nombre de nous expedients anuals i dels expedients en gestió a desembre dels respectius anys ofereixen un clar augment de les necessitats d'habitatge per aquesta situació durant l'última dècada vehiculades a través de la Mesa d'emergències socials, amb un descens molt pronunciat a partir de 2018 en el cas dels nous expedients. Al 2009, poc més d'un centenar de sol·licituds van ser presentades a la Mesa (gràfic 2). D'ençà, la crisi financera va duplicar el nombre d'expedients en un any i ha crescut de forma continuada, també durant el període de recuperació econòmica, fins a quintuplicar-se (500 expedients més el 2018 que el 2009). Des de 2018, però, hi ha hagut una davallada important. L'any de la pandèmia el nombre de sol·licituds es va situar a nivells similars als del 2010. Els expedients acumulats a finals d'any es mantenen en nivells alts, donant mostra de la incapacitat de la Mesa per atendre les necessitats d'allotjament de la població davant la pèrdua de l'habitatge.

Cal aclarir en aquest punt la relació entre les dades sobre llançaments executats i les procedents de la Mesa d'emergències de Barcelona. En primer lloc, les dades sobre llançaments fan referència al conjunt de l'àrea metropolitana de Barcelona, mentre que les de la Mesa són de la ciutat de Barcelona. Tot i així, les dades de llançaments per a la ciutat de Barcelona també presenten una tendència decreixent vinculada a la recuperació de l'activitat econòmica i dels ingressos de les llars⁴. Les tendències divergents entre ambdues dades es deuen a que procedeixen de diferents registres. Hi ha una proporció de pèrdues d'habitatge que no entren en processos judicials, inclosos entre els anomenats "desnonaments invisibles,"

⁴El nombre de llançaments totals baixa de 3.289 el 2013 a 2.125 el 2019 i 1.018 el 2020.

d'igual manera que hi ha processos de llançament que no deriven en sol·licituds a la Mesa d'emergències.

Gràfic 2. Nombre d'expedients nous presentats i en gestió a la Mesa de valoració d'adjudicació d'habitatge per emergència social per pèrdua de l'habitatge. Barcelona, 2009-2020

Font: Memòries i Mesa Consorci de l'Habitatge de Barcelona, 2009-2020.

2.1. Població allotjada temporalment en albergs, centres o d'altres recursos residencials (pisos, pensions, hotels)

Entre les situacions contemplades com a manca d'habitatge es consideren aquelles en les que la població viu en algun recurs residencial que suposa una solució quan la pèrdua d'habitatge s'ha materialitzat, essent la impossibilitat de poder fer front al pagament de l'habitatge una de les causes principals. La informació disponible per a l'àrea metropolitana és parcial, només comptant amb dades per alguns municipis. A més, tan sols per alguns municipis es disposa de dades amb una sèrie temporal (de amplitud variable) que permet copsar l'evolució del fenomen i concloure que hi ha diversitat de tendències. Cal aclarir, però, que les dades fan referència a la població allotjada en aquests recursos i no de la població que els necessita. Per tant, pot haver municipis que no comptin amb població allotjada en aquestes condicions, però que aquesta inexistència sigui el resultat de la manca del recurs i no de la manca de població que els necessiti.

Atenent a les dades, en el cas de Barcelona, que es on es concentra la major part de la població que es troba en aquestes situacions residencials (taula 6), l'evolució durant l'última dècada ha estat marcada pel creixement de la població en aquests recursos residencials (de Inés et al., 2019). Entre 2011 i 2019 va haver 258 persones més (80,6% més) allotjades en aquestes circumstàncies, incrementant-se de manera important durant el període de recuperació econòmica iniciada després de 2013. En el cas dels altres dos municipis per als

quals es disposa d'una sèrie temporal, a Sant Boi de Llobregat no hi ha hagut canvis, doncs no hi ha cap persona en aquests recursos des de 2011, i a Gavà hi ha hagut una evolució erràtica amb pujades i baixades dels registres des de 2018, amb 39, 26, 35 i 15 persones per als respectius anys.

La resta de municipis amb disponibilitat de dades no tenen persones en aquests allotjaments temporals, tret de la Palma de Cervelló on hi ha una persona en aquesta situació.

Taula 6. Població allotjada temporalment en albergs, centres o d'altres recursos residencials (pisos, pensions, hotels) segons municipi. Àrea metropolitana de Barcelona, 2020

Municipi	Nombre de persones
Barcelona	578
Begues*	0
Gavà	35
Palma de Cervelló, la	1
Ripollet	0
Sant Adrià de Besòs*	0
Sant Boi de Llobregat	0
Sant Climent de Llobregat	0
Santa Coloma de Cervelló	0
Total	614

Nota: el total fa referència al nombre de persones allotjades temporalment en albergs, centres o d'altres recursos residencials (pisos, pensions, hotels) dels municipis per als que es disposa de dades i no per al total de l'àrea metropolitana de Barcelona. Les dades de Barcelona corresponen a 2019 i les de Begues i Sant Adrià de Besòs a 2021.

Font: XAPSLI i Ajuntaments.

2.2. Dones en refugis per motiu de violència masclista

Per últim, patir violència per part de la parella o un altre familiar representa una altra situació de manca d'habitatge en la mesura que les dones que la pateixen perden el seu habitatge habitual cercant ser protegides del seu agressor. Només ha estat possible aconseguir dades de serveis residencials d'acolliment per a les dones víctimes de violència masclista per a 9 municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona. S'ha tramitat una sol·licitud al Departament de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya posteriorment derivada a l'Institut Català de les Dones. Aquesta sol·licitud no ha estat resposta. La confidencialitat de les dades pot arribar a ser un problema per accedir-hi i quantificar les dones que es troben en aquesta situació i els recursos disponibles.

Quant a les dades disponibles, la taula 7 mostra les dones residint en aquests recursos residencials. S'ofereix una estimació total d'entre 311 i 318 dones l'any a partir de les dades proporcionades per alguns municipis i pel Departament d'Atenció i Acollida per Violència Masclista de la Regidoria de Feminismes i LGTBI de l'Ajuntament de Barcelona. Barcelona destaca pel nombre de dones ateses, a les que caldria afegir els seus fills i filles (257), així com d'altres familiars (11). En total, l'any 2020 el total de persones acollides per violència masclista ascendia a 563.

Taula 7. Dones en recursos residencials per violència masclista segons municipi. Àrea metropolitana de Barcelona, 2020

Municipi	Nombre de dones
Barcelona	295
Begues	0
Esplugues de Llobregat	4
Palma de Cervelló, la	0
Papiol, el	5
Sant Adrià de Besòs	Entre 7 i 14 dones cada any
Sant Boi de Llobregat	0
Sant Climent de Llobregat	0
Santa Coloma de Cervelló	0
Total	Entre 311 i 318

Font: Ajuntaments.

2.3. Població en allotjaments temporals per a població migrant i demandants d'asil

Hi ha escassa informació disponible sobre la població d'origen migrant allotjada en recursos residencials destinats a atendre les seves necessitats residencials. Tal com explicita FEANTSA en la classificació ETHOS, la població a considerar en aquesta categoria operativa és la atesa un cop entra en el país de recepció degut a les múltiples vulnerabilitats que presenta associades a la seva condició de migrant. Atenent aquests criteris, en la present diagnosi es presenta informació sobre dos col·lectius de migrants per als quals s'ofereixen recursos residencials específics que són de caràcter temporal: població migrant sol·licitant protecció internacional sota la forma jurídica d'asilat, refugiat, apàtrida o d'altres i la població menor d'edat estrangera no acompanyada.

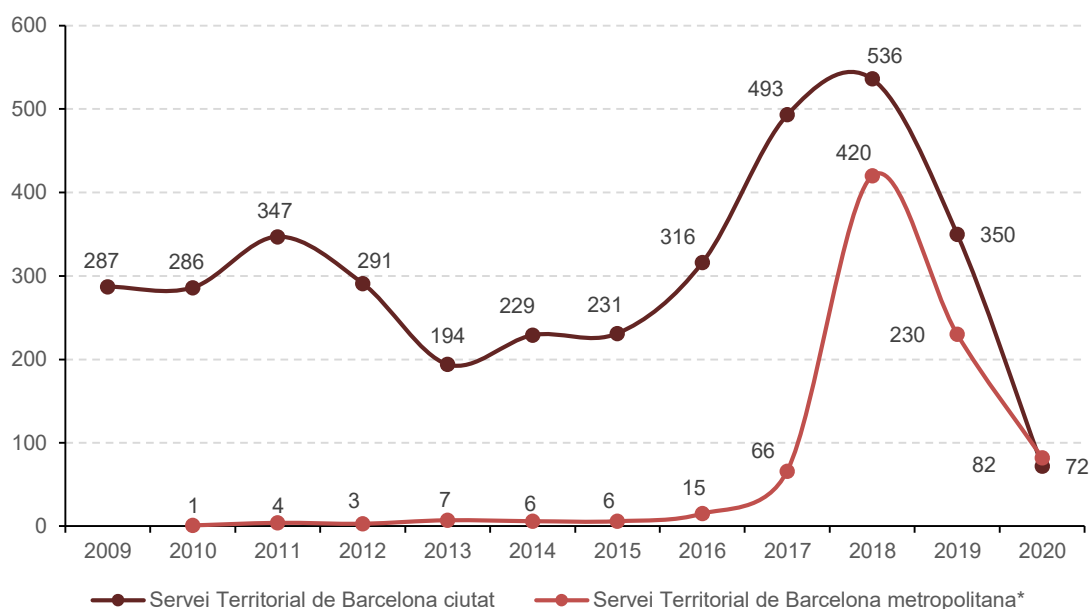
En el cas de la població migrant que arriba a Espanya sol·licitant protecció internacional i asil, a escala estatal és el *Sistema Nacional de Acogida e Integración* (SNAI, en endavant) de la Secretaria d'Estat de Migracions el marc que estableix els criteris d'atenció als sol·licitants d'asil, refugi o d'altres formes de protecció internacional. La població sense recursos és atesa per un programa gestionat per entitats socials i ONG que es desenvolupa en quatre fases, des de la fase inicial de primera acollida (fase 0), passant per una segona fase d'acollida (fase 1), una tercera fase anomenada d'integració (fase 2) i una quarta fase d'autonomia (fase 3). Els recursos residencials es proporcionen en les fases inicials del procés d'acollida, en la fase 0, 1 i 2. En la fase de primera acollida per la via d'un allotjament temporal d'emergència en albergs, hostals i hotels; en la fase d'acollida proporcionant allotjament en un centre d'acollida de refugiats (CAR, en endavant) o en un allotjament compartit (centre o pis tutelat) gestionat per alguna entitat social; i en la fase d'integració a través d'ajuts econòmics per al pagament d'un allotjament. Aquestes fases es regeixen per una temporalitat que segons alerten algunes avaluacions no es compleixen degut a la dificultat i complexitat dels processos d'acollida d'aquest col·lectiu (Ajuntament de Barcelona, 2018). A banda del programa estatal d'atenció als refugiats, l'Ajuntament de Barcelona va crear l'any 2015 el programa *Barcelona, ciutat refugi* en el que s'emmarca la mesura de govern Nausica de 2017, "programa complementari de suport a sol·licitants d'asil i refugiats a Barcelona", però que s'havia estat desenvolupant des de 2016. Aquest programa intervé donant suport a aquelles persones que han quedat excloses del SNAI o, tot i haver-ne format part, continuen precisant de suport per assolir uns nivells mínims d'autonomia un cop acabat el procés d'acollida del SNAI.

Les dades disponibles són escasses i les que aquí es presenten estan contingudes a l'informe d'avaluació del programa Nausica de l'Ajuntament de Barcelona (2018), referides al conjunt de la província de Barcelona o del municipi de Barcelona. No ha estat possible accedir a dades actualitzades per Barcelona ni per a la resta de municipis de l'àrea metropolitana.

Segons l'Ajuntament de Barcelona (2018), a la província de Barcelona hi havia 636 places residencials per a la fase 1 i 290 per a la fase 2 l'any 2018. Segons aquest informe, les places s'han anat ampliant progressivament, ja que el 2015 a Catalunya es comptabilitzaven només 28 places del SNAI. El programa Nausica, per la seva banda, va atendre un total de 98 persones, de les quals 28 eren menors d'edat, a les 80 places dels dispositius residencials d'acollida i integració entre abril de 2016 i novembre de 2017. Això no obstant, el mateix informe d'avaluació feia una estimació de la població potencial beneficiària del programa per als dispositius d'acollida de les fases 1 i 2 que ascendia fins a les 563 persones a la fase 1 el 2016 i 1.111 a la fase 2 el 2017.

L'altre grup de població migrant en aquestes situacions de manca d'habitatge són els menors no acompanyats. En aquest cas, les dades procedeixen dels informes d'actualització mensual del Departament de Drets Socials per a l'*Estratègia catalana per a l'acollida i la inclusió dels infants i joves emigrats sols*⁵. Segons l'últim informe consultat a data de 31 de juny de 2021, el nombre de menors estrangers no acompanyats als quals es va obrir expedient es va incrementar en paral·lel a la recuperació de l'activitat econòmica, des de 2013, però després d'un màxim assolit el 2018 amb 536 arribades al territori metropolità ha baixat un any després fins a registres de 2016 (gràfic 3). L'any 2020 la limitació de la mobilitat internacional i el tancament estricte de fronteres per contenir la pandèmia de la covid-19 ha provocat una reducció important de les arribades.

Gràfic 3. Nombre d'arribades de població menor d'edat estrangera no acompanyada segons servei territorial de gestió de l'expedient. Serveis Territorials de Barcelona ciutat i de Barcelona Metropolitana*, 2009-2020

* El Servei Territorial de Barcelona Metropolitana aplega els municipis de la comarca del Baix Llobregat, i els municipis de Badalona, l'Hospitalet de Llobregat, Sant Adrià de Besòs i Santa Coloma de Gramenet.
Font: Sistema d'Informació d'Infància i Adolescència (Sini@), Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAlA). Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya

⁵ Per més informació:

https://dretssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/infancia_i_adolescencia/estrategiacatalanaacolida/dades/.

Amb més detall sobre el nombre actual (a data de 31 de juny de 2021) de menors i joves tutelats o amb pròrroga assistencial⁶ un cop han assolit la majoria d'edat és un total de 445 per als dos serveis territorials de la metròpoli de Barcelona, amb dades similars al servei territorial de Barcelona ciutat i al de la Barcelona metropolitana (taula 8). Són majoria els infants amb expedient de desemparament o tutela, representant el 57%, havent una distribució equitativa entre el centre i la perifèria metropolitana.

Taula 8. Població menor d'edat estrangera no acompanyada tutelada o amb pròrroga assistencial segons servei territorial de gestió de l'expedient de tutela o assistencial. Serveis Territorials de Barcelona ciutat i de Barcelona Metropolitana*, 31 de juny de 2021

	Infants tutelats	Pròrroga assistencial**	Total
Servei Territorial de Barcelona ciutat	134	77	211
Servei Territorial de Barcelona Metropolitana	120	114	234
Total	254	191	445

* El Servei Territorial de Barcelona Metropolitana aplega els municipis de la comarca del Baix Llobregat, i els municipis de Badalona, l'Hospitalet de Llobregat, Sant Adrià de Besòs i Santa Coloma de Gramenet.

** Les dades no inclouen els casos de joves amb pròrroga assistencial atesos per l'Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET). Les memòries de l'ASJTET no permeten saber el nombre de joves amb pròrroga assistencial per a l'àrea de Barcelona i no s'ha pogut accedir a d'altres fonts d'informació.

Font: Sistema d'Informació d'Infància i Adolescència (Sini@), Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA). Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya

2.4. Població en institucions residencials o d'internament a l'espera de sortir-ne sense habitatge de sortida disponible

Aquesta categoria operativa fa referència a la població que resideix a institucions de manera temporal i que en preveu la sortida, però no disposa d'un habitatge un cop hagi abandonat la institució. La classificació ETHOS considera les institucions penals, sanitàries i les infantils. La disponibilitat de dades que recullin de manera exhaustiva les situacions darrere de les categories operatives és molt escassa. Per exemple, tot i comptar amb dades dels serveis penitenciaris del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya no és possible estimar el nombre de presos que afronten l'excarceració —entorn 500 de mitjana anual des de 2015 a Catalunya— i no disposen d'habitatge a la sortida, més tenint en compte si el seu destí residencial serà qualsevol dels municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona. Aquest problema es aplicable per als residents en institucions sanitàries i infantils. Per tant, una anàlisi exhaustiva requeriria d'una recerca específica en profunditat per poder esbrinar l'abast d'aquestes situacions de sensellarisme.

La única informació en aquesta línia que es pot aportar en aquest informe és la de la població resident en Centres d'Internament d'Estrangers (CIE, en endavant). Les condicions residencials en aquests centres tenen certes semblances a les de les institucions penals, fonamentalment per la privació de llibertat contra la voluntat de la població d'origen estranger internada, diferenciant-se de la població migrant en allotjaments temporals que s'havia presentat en la categoria anterior. A Espanya hi ha 7 CIE⁷ destinats a l'estada temporal davant una proposta d'expulsió del territori estatal de la població estrangera amb un expedient sancionador.

⁶Un cop assoleixen la majoria d'edat, les mesures de protecció dels menors són eliminades. Això no obstant, des de la Generalitat es disposen mesures assistencials de protecció que consideri necessàries, mitjançant una resolució motivada i amb el consentiment de la persona interessada o, si manca el consentiment, si es tracta d'un presumpte o una presumpta incapaç, mitjançant autorització judicial. Aquestes mesures assistencials poden tenir contingut econòmic, jurídic i social o consistir en l'atorgament o el manteniment d'una plaça en un centre i es poden estendre fins als 21 anys (Generalitat de Catalunya, 2018)

⁷Els CIE estan radicats a Algeciras, Barcelona, Las Palmas, Madrid, Múrcia, Tenerife i València.

L'internament en aquests centres no pot ser superior als 60 dies, després dels quals el migrant intern haurà de ser posat en llibertat si no s'ha procedit amb la seva expulsió. A Catalunya hi ha el CIE de Zona Franca. Se'n disposa d'informació d'aquest CIE a partir dels informes de Servicio Jesuita a Migrantes i Fundació Migra Studium, dues organitzacions que fan seguiment de les condicions d'internament dels migrants i atenen les seves necessitats jurídiques davant possibles vulneracions de drets o d'altres sol·licituds o demandes.

Les dades dels respectius informes indiquen una elevada variabilitat de persones internades, la capacitat d'allotjament dels centres i l'ocupació dels mateixos durant els últims anys (taula 9). El nombre total de persones internades va créixer un 147% entre 2015 i 2017, per posteriorment descendir. La baixa xifra de 2020 respon a la situació de pandèmia que va obligar a expulsar o alliberar els interns del CIE i buidar-lo el 19 de març, cinc dies després de decretar-se l'estat d'alarma. El CIE va romandre sense internaments durant 200 dies fins al 23 de setembre, quan el govern central va reactivar els internaments. Aquestes xifres fan referència al total d'internats durant l'any, els quals sumen els diferents migrants internats en aquest període. Les dades procedents del Ministeri de l'Interior que es presenten a l'informe del Servicio Jesuita a Migrantes (2020) ofereix una dimensió ajustada de la capacitat i l'ocupació del CIE, amb reduccions de la primera degut a tancament d'instal·lacions per degradació o obres, o per la limitació del nombre de persones per habitació decretades per jutjats que cerquen garantir unes condicions dignes durant l'internament. La durada mitjana dels internaments el 2019 va ser de 29,6 dies, amb una reducció de la capacitat del 36% entre 2015 i 2019 i un alça en l'ocupació del 41,4%.

Aquestes dades, tanmateix, no permeten saber amb certesa quants d'aquests migrants que han estat internats en algun moment en el CIE de Zona Franca no disposa d'habitatge davant un possible alliberament, per al qual seria important saber, per exemple, quina era la seva situació residencial prèvia a l'internament.

Taula 9. Nombre total de persones internades al CIE de Zona Franca (Barcelona), capacitat del centre i nivell d'ocupació, 2015-2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Persones internades	738	640	1.820	1.190*	1.059*	336**
Capacitat***	200	212	142	138	128	-
Ocupació***	58	100	120	93	82	-

* Dada aproximada a partir de l'últim número d'intern de la persona que va sol·licitar ser visitada.

** Nombre estimat a partir de l'últim número d'intern de la persona que va sol·licitar ser visitada i que inclou el període entre octubre i desembre durant el qual no van ser permeses les visites als interns.

***Dades referides a l'últim dia de l'any d'acord a l'informe de Servicio Jesuita a Migrantes (2020).

Font: Fundació Migra Studium (2020) y Servicio Jesuita a Migrantes (2020).

2.5. Població en allotjaments amb suport sostingut per a persones sense llar

Aquesta situació residencial és similar a la que presenta la població de la categoria operativa tres⁸, amb la diferència que en aquest cas els recursos residencials són de llarga estada, generalment superior a l'any, i estan acompanyats de suport. Tot i la distinció teòrica d'ambdues categories, a la pràctica la distinció no és clara. Molts municipis materialitzen l'ajuda residencial per la via del pagament d'habitacions en pensions o hotels a llars que no disposen d'un habitatge. La majoria d'aquests ajuts tenen un plantejament temporal de curt termini, però la manca d'altres recursos els fa esdevenir recursos de llarga estada. En aquest cas s'han

⁸ Població allotjada temporalment en albergs, centres o d'altres recursos residencials (pisos, pensions, hotels).

comptabilitzat persones en recursos que s'ajusten el màxim possible a la definició, atenent a les dues característiques definidores: llarga estada i suport sostingut a les persones allotjades.

Les dades indiquen que a Barcelona es concentra la major part de recursos residencials. A Barcelona hi havia 760 persones el 2019 i a la resta de municipis el rang va de 0 als 30 de Ripollet (taula 10). Les dades evolutives, de les que se'n disposen per a quatre municipis, informen d'estabilitat en termes generals, tret del cas de Barcelona. Cap allotjat a la Palma de Cervelló, 5 a Sant Adrià de Besòs, i entorn 0 i 3 a Sant Boi de Llobregat entre 2011 i 2020. A Barcelona, s'ha produït un increment significatiu de la població en aquesta situació d'exclusió residencial. Entre 2011 i 2019 ha augmentat el nombre de persones un 122,2%, 418 persones més.

Per finalitzar, la taula 11 recull de manera sintètica la població sense habitatge. Com s'ha comentat anteriorment per al resum quantitatiu de la població sense sostre, l'objectiu es tenir una dada aproximada de la població sense habitatge. Aquesta, però, no pot entendre's com una dada definitiva per la inexistència d'informació per a molts municipis metropolitans i per la integració de dades de diversos anys. També, i no menys important, és el fet de tractar-se d'indicadors i dades no excloents. Així, per exemple, les dades de les categories 3 i 5 poden recollir informació duplicada doncs es tracta d'informació que procedeix de diferents fonts de dades.

Taula 10. Població en allotjaments de llarga durada amb suport sostingut per a persones que havien estat sense llar segons municipi. Àrea metropolitana de Barcelona, 2020

Municipi	Nombre de persones
Barcelona*	760
Begues*	0
Gavà	0
Palma de Cervelló, la	0
Ripollet	30
Sant Adrià de Besòs*	5
Sant Boi de Llobregat	3
Sant Climent de Llobregat	0
Santa Coloma de Cervelló	0
Total	798

* El total fa referència al nombre de persones allotjades temporalment en albergs, centres o d'altres recursos residencials (pisos, pensions, hotels) dels municipis per als que es disposa de dades i no per al total de l'àrea metropolitana de Barcelona. Les dades de Barcelona corresponen a 2019 i les de Begues i Sant Adrià de Besòs a 2021.

Font: XAPSELL i Ajuntament.

Taula 11. Població sense habitatge. Àrea metropolitana de Barcelona, 2020

Categoria residencial	Categories operatives	Indicadors de diagnosi	Població
Sense habitatge	3. Viure en albergs o centres per a persones sense llar (pisos, pensions, hotels). Allotjaments temporals	Població allotjada temporalment en albergs, centres o d'altres recursos residencials (pisos, pensions o hotels) (alguns municipis metropolitans)	614
	4. Viure en refugis per a dones	Dones en recursos residencials per violència masclista	Entre 311 i 318
	5. Viure en allotjaments temporals reservats a immigrants i als demandants d'asil	- Població d'origen migrant sol·licitant d'asil atesa pel SNAI (província de Barcelona) i pel programa Nausica de l'Ajuntament de Barcelona - Població menor d'edat estrangera no acompanyada tutelada o amb pròrroga assistencial (servei territorial de gestió)	2.119
	6. Viure en una institució residencial o d'internament amb la perspectiva de ser acomodat/da en un termini definit sense habitatge d'acollida disponible	Nombre de persones internades al CIE de Zona Franca (Barcelona)	1.059
	7. Viure en un allotjament amb recolzament sostingut per a persones sense llar	Població en allotjaments de llarga durada amb suport sostingut per a persones que havien estat sense llar (alguns municipis metropolitans)	798
Total			4.901-4908

Font: XAPSL i Ajuntaments; Ajuntament de Barcelona (2018); Sistema d'Informació d'Infància i Adolescència (Sini@), Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA). Departament de Drets Socials, Generalitat de Catalunya; Fundació Migra Studium (2020) y Servicio Jesuista a Migrantes (2020).

3. Habitatge insegur

La categoria d'habitatge insegur integra situacions potencials de sensellarisme i exclusió residencial. En molts països europeus, aquestes categories operatives serveixen per desenvolupar accions preventives davant la possible pèrdua de l'habitatge per diferents motius. Entre aquestes circumstàncies estan l'ocupació d'habitatges sense cap tipus de contracte ni pagament de lloguer, la ocupació irregular de terrenys, conviure amb familiars o amics per la impossibilitat de disposar d'un habitatge propi, la possibilitat d'afrontar un procés de desnonament que acabi amb l'expulsió de l'habitatge o el fet de patir la violència per part de membres familiars o de la parella. Des del punt de vista residencial, es tracta de situacions menys greus que les de sense sostre o sense habitatge. Totes aquestes situacions s'apleguen en tres categories operatives: població resident en allotjaments insegurs, població vivint sota el risc de desnonament i població vivint sota el risc de violència.

3.1. Població en allotjaments amb un règim de tinença insegur

Aquesta categoria operativa aplega diferents situacions residencials, des de la residència temporal en habitatges convencionals amb altres familiars o amics per la manca d'habitatge —situació coneguda com a *hidden homelessness*— passant per la residència en un habitatge sense cap tipus de documentació que en doni constància, fins a residir en un habitatge o una parcel·la de terreny sense contracte o documentació que verifiqui la legalitat de la residència. Pràcticament no hi ha dades sobre aquestes situacions. El sensellarisme ocult representa situacions de difícil mesura, tot i constituir una part significativa de la població exclosa residencialment⁹. Per exemple, copsar el nombre de població que viu en habitatges de familiars o amics perquè no tenen una solució residencial alternativa no es pot fer amb les dades disponibles en l'actualitat. Caldria alguna enquesta específica per poder estimar el nombre de persones excloses residencialment en aquest tipus de situacions. Sobre l'ocupació d'habitatges, únicament es disposa d'informació sobre l'ocupació d'habitatges a partir de dues enquestes de l'Ajuntament de Barcelona en sengles preguntes referides al règim de tinença. L'Enquesta Sociodemogràfica de Barcelona de 2017 (ESD2017, en endavant) i l'Enquesta de Serveis Municipals de 2019 (ESM2019, en endavant) permeten una aproximació al fenomen i circumscrita al municipi. Les dues enquestes ofereixen una xifra semblant, entre el 0,4% i el 0,3% de la població de la ciutat de Barcelona viu en un habitatge ocupat. Això suposa entre 5.000 i 6.000 persones vivint al municipi en aquesta situació. L'Ajuntament de Barcelona, per la seva banda, va detectar el 2017 869 habitatges ocupats, el que representava un 0,1% del total d'habitatges a la ciutat (857.862) (Ajuntament de Barcelona, 2016)¹⁰. Per altra banda, els informes de diagnosi de sensellarisme de la XAPSELL han constatat un increment d'aquestes situacions de les 399 de 2011 a les 562 de 2019 (de Inés et al., 2019). La distància entre les dades de les diverses fonts obliga a considerar-les amb cautela.

3.2. Població en risc de desnonament

La població en risc de desnonament ha estat considerada a partir de tres indicadors que permeten informar sobre possibles situacions de pèrdua de l'habitatge habitual. Un primer indicador és la taxa de sobrecàrrega que les despeses de l'habitatge representen sobre els ingressos de les llars. La font d'informació són les diferents edicions de les Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida. La taxa de sobrecàrrega mesura la població que viu en llars que dediquen més del 40% dels seus ingressos a les despeses associades a l'habitatge. Més d'un 40% dels ingressos de les llars compromesos en el pagament de l'habitatge representa un esforç molt important que pot minvar la capacitat per satisfer d'altres necessitats materials dels membres de la llar (Sarasa et al., 2018). Això no obstant, i amb l'objectiu d'aproximar l'indicador a la potencial pèrdua de l'habitatge, s'ofereix una modificació de l'indicador augmentant la proporció dels ingressos destinada a cobrir les despeses de l'habitatge. Es proposa el 60% com a indicatiu d'una sobrecàrrega excessiva que no només afectaria a la capacitat de despesa de la llar per a d'altres necessitats, sinó també per mantenir l'habitatge principal de residència. Segons les dades disponibles, entorn el 8% de la població viu en llars que pateix aquesta sobrecàrrega, el que representa l'any 2017-2018 unes 251.000 mil persones (taula 12). La població afectada s'ha incrementat durant els últims anys el que

⁹Les estimacions realitzades pel govern finlandès per a la seva estratègia de llarg recorregut contra el sensellarisme apuntava al sensellarisme ocult com una de les principals línies d'actuació per a reduir la població afectada per l'exclusió residencial (Pleace, 2017).

¹⁰Una estimació de la població resident en aquestes circumstàncies calculada amb la mida mitjana de la llar que ofereix l'*Atlas de distribución de renta de los hogares* de l'INE per al municipi de Barcelona, que era de 2,4 persones per llar el 2016, elevaria la població que ocupava un habitatge a 2.086 persones.

significa un empitjorament de la relació entre els ingressos de les llars i el cost de l'habitatge, malgrat haver un context de recuperació econòmica.

Taula 12. Taxa de sobrecàrrega (>60% incloent amortitzacions). Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017—2018-2019

	Població			%		
	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2016-2017	2017-2018	2018-2019
Taxa de sobrecàrrega (>60%)	237.959	254.103	251.337	7,5	7,9	7,8

Font: IERMB i Idescat, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017, 2017-2018 i 2018-2019

Una anàlisi en detall adreçat a captar quines són les poblacions més afectades per la sobrecàrrega excessiva de les despeses de l'habitatge i, per tant, en un major risc de patir desnonaments l'ofereix la taula 13. S'han considerat algunes característiques específiques que anàlisis prèvies han mostrat rellevants en les desigualtats relacionades amb l'accés i manteniment a l'habitatge: grup d'edat, lloc de naixement, nivell d'ingressos de la llar i règim de tinença de l'habitatge principal. Els resultats mostren algunes poblacions especialment afectades. Es tracta de la població jove, d'origen estranger, amb un nivell d'ingressos de la llar molt baix i en lloguer. Especialment greu són les diferències per lloc de naixement, quintil de renda i règim de tinença.

Un segon indicador que permet fer una aproximació al risc de desnonament és el retard en el pagament de la quota hipotecària o de la renda de lloguer. D'aquests retards només alguns tenen veritables probabilitats d'acabar en un procés de desnonament degut a l'acumulació de factors de vulnerabilitat, com ara els ingressos de la llar o l'acumulació de retards. Per als objectius de la present diagnosi, es presenten les dades generals de la població que viu en llars amb retards en el pagament de la hipoteca o del lloguer. Les dades mostren que els retards estan menys estesos que la sobrecàrrega excessiva vista prèviament i, a més, presenta una tendència decreixent, a diferència del que passa amb la sobrecàrrega (taula 14). Un 6% de la població viu en llars amb almenys un retard, suposant 114.000 mil persones a l'àrea metropolitana de Barcelona.

Taula 13. Taxa de sobrecàrrega (>60% incloent amortitzacions) segons característiques socioeconòmiques. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2018-2019

Característiques socioeconòmiques	Taxa de sobrecàrrega (>60% incloent amortitzacions)
<i>Grups d'edat</i>	
Menors de 16 anys	8,8
De 16 a 34 anys	10,9
De 35 a 64 anys	8,3
De 65 anys i més	2,7
<i>Lloc de naixement</i>	
Espanya	4,2
Resta del mon	20,1
<i>Quintils de renda</i>	
Quintil 1	33,4
Quintil 2	4,1
Quintil 3	1,4
Quintil 4	0,1
Quintil 5	0,1
<i>Règim de tinença</i>	
En propietat totalment pagada	0,8
En propietat amb pagament ajornats	5,7
En lloguer o relloguer	18,1
En cessió gratuïta	3,9
Total	7,8

Font: IERMB i Idescat, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2018-2019.

Taula 14. Població que viu en llars amb retards en el pagament de la hipoteca o del lloguer. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017—2018-2019

	Població			%		
	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2016-2017	2017-2018	2018-2019
Retard en el pagament hipoteca/lloguer	180.593	160.514	114.149	10,0	8,7	6,1

Font: IERMB i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2016-2017, 2017-2018 i 2018-2019

Pel que fa als perfils de població, en aquest cas s'observa que els grups de població no varien gaire respecte a la sobrecàrrega, però cal destacar que les diferències entre els col·lectius en relació a aquesta problemàtica són menors (taula 15). Els i les infants, juntament amb la població d'origen estranger, els que viuen a llars amb menor renda i en lloguer son els que tenen més risc de no poder fer front al pagament d'hipoteques o rendes de lloguer.

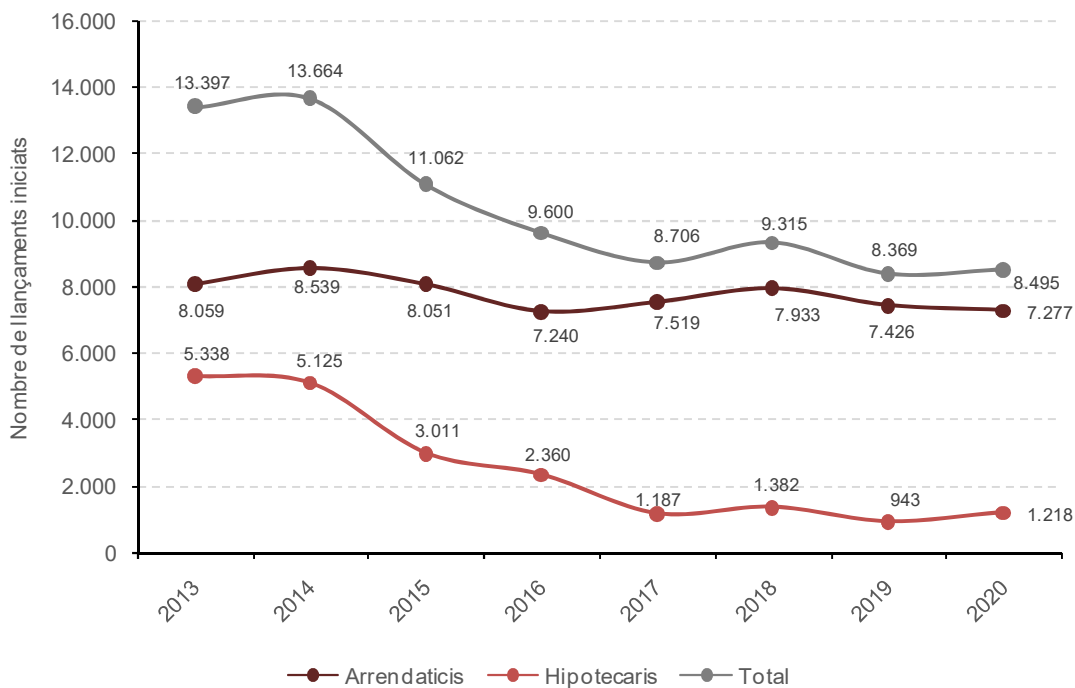
El tercer indicador que es fa servir per mesurar el risc de desnonament fa referència a les dades de llançaments iniciats del *Consejo General del Poder Judicial*. En aquest cas, es recullen els procediments iniciats, una fase anterior dels que es registren en els llançaments executats, quan ja hi ha sentència positiva per al llançament per part dels jutjats. Es disposa d'una sèrie històrica àmplia per fer el seguiment dels llançaments des de començaments de segle, des de 2001, però cal apuntar que el nivell de fiabilitat de les dades prèvies a 2013 és baixa. És per aquest motiu que es presenten les dades a partir d'aquest any. Al període poscrisi els procediments iniciats es van reduir progressivament, però la crisi generada per la covid-19 el 2020 ha suposat un nou repunt dels llançaments impulsats pels procediments hipotecaris (gràfics 4 i 5). El 2013 tres de cada cinc llançaments afectaven a població arrendatària, però l'any anterior a la crisi pandèmica nou de cada deu eren llançaments arrendaticis. El 2020, però, canvia la tendència de manera significativa essent el 15% els llançaments que afectaven a propietaris potencials.

Taula 15. Població que viu en llars amb retards en el pagament de la hipoteca o del lloguer segons característiques socioeconòmiques. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2018-2019

Característiques socioeconòmiques	Percentatge de població
<i>Grups d'edat</i>	
Menors de 16 anys	7,4
De 16 a 34 anys	5,1
De 35 a 64 anys	6,3
De 65 anys i més	3,4
<i>Lloc de naixement</i>	
Espanya	4,2
Resta del mon	8,6
<i>Quintils de renda</i>	
Quintil 1	11,3
Quintil 2	8,2
Quintil 3	5,2
Quintil 4	3,2
Quintil 5	0,5
<i>Règim de tinença</i>	
En propietat totalment pagada	-
En propietat amb pagament ajornats	4,4
En lloguer o relloguer	7,3
En cessió gratuïta	-
Total	6,1

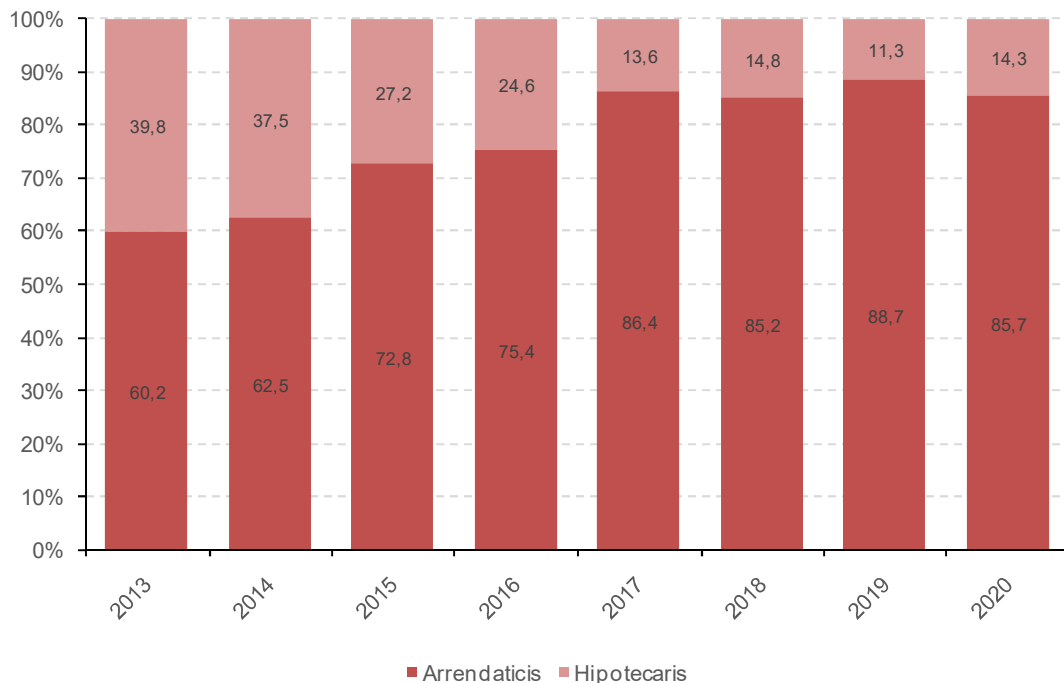
Font: IERMB i Idescat, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2018-2019

Gràfic 4. Nombre de llançaments iniciats segons tipus. Àrea metropolitana de Barcelona, 2001-2020

Font: Consejo General del Poder Judicial.

Gràfic 5. Pes dels llançaments iniciats segons tipus. Àrea metropolitana de Barcelona, 2001-2020

Font: Consejo General del Poder Judicial.

Caldrà seguir amb deteniment l'evolució d'aquest indicador per veure si es consolida el canvi de tendència en el període pospandèmia atenent a la transformació dels règims de tinença que ha viscut Barcelona, sobretot, i la seva àrea metropolitana. L'habitatge en propietat està

perdent pes en favor de l'habitatge en lloguer privat, de manera molt significativa a la ciutat de Barcelona. El 2019 la població que vivia en lloguer a l'àrea metropolitana representava el 33,5%; el 2011 era el 28,4%. De manera més important ha canviat la situació a Barcelona, que ha passat de representar el 36,1% al 42,3%. Amb un impacte de la crisi econòmica més focalitzada en sectors més vulnerables que durant la Gran Recessió (Cruz et al., 2020) i l'augment de la proporció d'arrendataris, podríem estar davant d'una crisi de desnonaments un cop s'aixequin les mesures de l'escut social protector en el que els llogaters siguin els principals afectats.

Una mirada a escala inframetropolitana permet conèixer les diferències internes a la metròpoli. Les dades estan disponibles per partits judicials¹¹. Les situacions de risc de pèrdua de l'habitatge per l'inici d'un procés de desnonament afecta de manera molt intensa a Barcelona, amb molta població afectada per aquesta situació, seguida per l'Hospitalet de Llobregat i Badalona, també amb xifres elevades, però a molta distància de Barcelona. (taula 16).

Taula 16. Llançaments iniciats segons partit judicial. Total llançaments. Àrea metropolitana de Barcelona, 2020

Partit Judicial	Total
Badalona	723
Barcelona	4.870
Cerdanyola del Vallès	308
Cornellà de Llobregat	220
Esplugues de Llobregat	123
Gavà	381
Hospitalet de Llobregat, l'	857
Prat de Llobregat, el	127
Santa Coloma de Gramenet	317
Sant Boi de Llobregat	238
Sant Feliu de Llobregat	331
Àrea metropolitana de Barcelona	8.495

Font: Consejo General del Poder Judicial.

3.3. Població sota amenaça de violència per part de la família o la parella

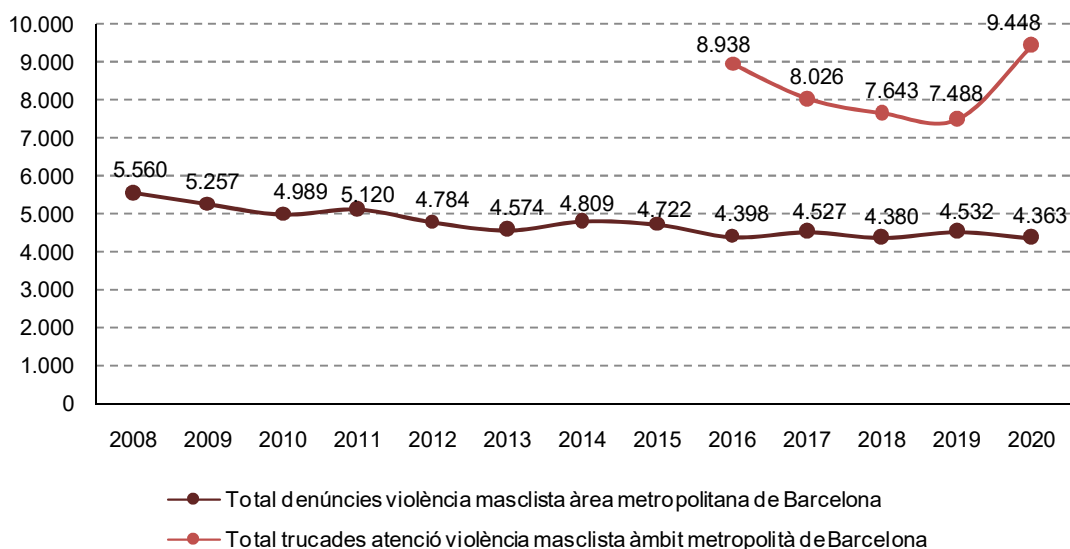
Viure sota l'amenaça de la violència masclista representa una forma residencial insegura i pot estar basada en la manca d'un habitatge segur en el qual refugiar-se i residir. Per analitzar les dades sobre la magnitud d'aquesta situació d'exclusió residencial i seguint l'indicador proposat per FEANTSA per a quantificar la població afectada per aquestes situacions, es presenten dades sobre denúncies per violència masclista recollides pels Mossos d'Esquadra amb una sèrie temporal àmplia que s'inicia el 2008 i arriba fins al 2020.

Les dades per al conjunt de l'àrea metropolitana de Barcelona informen de 4.363 denúncies l'any 2020, aproximadament mil menys que les enregistrades l'any 2008 (gràfic 6). Aquestes dades, però, s'han de considerar amb precaució per diversos motius. En primer lloc, estem

¹¹Els municipis de Barcelona, Cornellà de Llobregat, l'Hospitalet de Llobregat, el Prat de Llobregat i Santa Coloma de Gramenet disposen de partit judicial propi. El partit judicial de Badalona l'integren els municipis de Badalona, Montgat i Sant Adrià de Besòs; el partit judicial d'Esplugues de Llobregat el componen Esplugues de Llobregat i Sant Just Desvern; el partit judicial de Gavà el formen els municipis de Gavà, Begues, Castelldefels i Viladecans; el partit judicial de Sant Boi de Llobregat comprèn Sant Boi de Llobregat, Sant Climent de Llobregat, Santa Coloma de Cervelló i Torrelles de Llobregat; el partit judicial de Sant Feliu de Llobregat inclou els municipis de Sant Feliu de Llobregat, Cervelló, Corbera de Llobregat, Molins de Rei, Pallejà, la Palma de Cervelló, el Papiol, Sant Joan Despí i Sant Vicenç dels Horts; per últim, el partit judicial de Cerdanyola del Vallès aplega els municipis de Cerdanyola del Vallès, Badia del Vallès, Barberà del Vallès, Montcada i Reixac i Ripollet. Hi ha municipis metropolitans que formen part de partits judicials fora de l'àrea metropolitana És el cas de Sant Cugat i Castellbisbal que formen part del partit judicial de Rubí; Tiana que forma part del partit judicial de Mataró; i Sant Andreu del Barca del de Martorell. Els llançaments d'aquests municipis no han estat inclosos en la comptabilització.

davant d'un indicador en el que es poden recollir diverses denúncies per persona i, per tant, cada denúncia no equival a una persona. Un altre motiu que ha de portar a la cautela en el dimensionament de la situació és que no totes les situacions de violència masclista són denunciades. Les dades de 2020 poden ser indicatives d'aquesta infrarepresentació. S'observa el descens del nombre de denúncies l'any de la pandèmia, una dada divergent de l'increment de trucades rebudes al telèfon de l'Institut Català de les Dones per violència masclista. Les dades d'aquest servei d'atenció indiquen que entre 2019 i 2020 va haver un increment entorn dues mil trucades més a l'àmbit metropolità de Barcelona¹² (7.488 i 9.448, respectivament). Si bé no totes les trucades estan estrictament considerades de violència masclista (entorn el 88% els anys 2017, 2018 i 2019) es pot plantejar com a hipòtesi plausible que n'hi ha hagut un increment d'aquestes situacions durant la pandèmia.

Gràfic 6. Denúncies enregistrades per violència masclista i trucades al número d'atenció per violència masclista de l'Institut Català de les Dones. Total denúncies i trucades. Àrea metropolitana de Barcelona, 2008-2020

Font: Mossos d'Esquadra, Direcció General d'Administració de Seguretat, Generalitat de Catalunya; Institut Català de la Dona, Informe estadístic 900 900 120 contra la violència masclista, 2016-2020.

Les dades amb més detall municipal mostren que la distribució de les denúncies no és homogènia al territori metropolità. Barcelona com a municipi més poblat destaca per l'elevada xifra de denúncies, seguida de l'Hospitalet de Llobregat i Badalona i a Santa Coloma de Gramenet a més distància.

¹² L'àmbit funcional metropolità de Barcelona és un dels set àmbits funcionals territorials en els que es divideix el territori de Catalunya i per als quals es defineix un pla territorial parcial. Integra les comarques del Baix Llobregat, el Barcelonès, el Maresme, el Vallès Occidental i el Vallès Oriental.

Taula 17. Denúncies enregistrades per violència masclista segons municipi. Total denúncies i taxa per 1.000 habitants. Àrea metropolitana de Barcelona, 2020

Municipi	Total
Badalona	401
Badia del Vallès	17
Barberà del Vallès	50
Barcelona	2.041
Begues	7
Castellbisbal	7
Castelldefels	120
Cerdanyola del Vallès	39
Cervelló	12
Corbera de Llobregat	21
Cornellà de Llobregat	140
Esplugues de Llobregat	68
Gavà	44
Hospitalet de Llobregat, l'	484
Molins de Rei	21
Montcada i Reixac	61
Montgat	7
Pallejà	10
Palma de Cervelló, la	3
Papiol, el	7
Prat de Llobregat, el	82
Ripollet	45
Sant Adrià de Besòs	54
Sant Andreu de la Barca	34
Sant Boi de Llobregat	120
Sant Climent de Llobregat	2
Sant Cugat del Vallès	46
Sant Feliu de Llobregat	57
Sant Joan Despí	25
Sant Just Desvern	12
Sant Vicenç dels Horts	28
Santa Coloma de Cervelló	3
Santa Coloma de Gramenet	210
Tiana	8
Torrelles de Llobregat	7
Viladecans	70
Àrea metropolitana de Barcelona	4.363

Font: Mossos d'Esquadra, Direcció General d'Administració de Seguretat, Generalitat de Catalunya.

Amb la fi de sintetitzar, la taula 18 integra les dades dels indicadors de les tres categories operatives corresponents a les situacions residencials qualificades d'insegures. Com en les anteriors taules de síntesi, les dades cal agafar-les amb cautela, doncs presenten algunes febleses i mancances. En primer lloc, no es tracta d'indicadors excel·lents, conseqüència d'unes categories que tampoc no ho són. Les dades procedeixen de diverses fonts i hi pot haver persones o llars sobrerrepresentades. A això s'ha d'afegir que s'està davant d'indicadors que tenen unitats d'anàlisi diferents, persones i llars, el que dificulta aconseguir una xifra definitiva de població afectada. També s'està davant d'indicadors per a anys diversos, el que no permet concloure amb una dada definitiva de població en habitatges insegurs. S'ha d'afegir que per alguns indicadors no es disposa de dades per al conjunt o la majoria de municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona. Cal destacar per últim que no ha estat possible quantificar les diverses situacions que conformen el que s'anomena com a sensellarisme ocult i que representa un dels principals reptes de qualsevol diagnòstic exhaustiu de sensellarisme i exclusió residencial que es pretengui portar a terme.

Taula 18. Població en habitatges insegurs. Àrea metropolitana de Barcelona, 2020

Categoria residencial	Categories operatives	Indicadors de diagnosi	Població/llars
Habitatge insegur	8. Viure en un habitatge amb règim de tinença insegur	Dades procedents de diverses fonts ofereixen xifres diferents de població residint en habitatges ocupats, a molta distància entre elles per al municipi de Barcelona. Per aquest motiu no es proporciona una dada definitiva.	
	9. Viure sota amenaça de desnonament	Nombre de llançaments iniciats (àrea metropolitana de Barcelona)	8.495
	10. Viure sota l'amenaça de violència per part de família o parella	Nombre de denúncies per violència masclista	4.363
	Total		12.858

Font: Consejo General del Poder Judicial i Mossos d'Esquadra, Direcció General d'Administració de Seguretat, Generalitat de Catalunya

4. Habitatge inadequat

L'última categoria de la classificació considera situacions residencials caracteritzades per la manca d'habitabilitat. Està integrada per tres categories operatives que inclouen diverses problemàtiques, com viure en espais temporals sense una funció residencial, entre les quals cal considerar situacions de barraquisme, residència en caravanes, ocupació d'espais destinats a d'altres funcions com naus industrials o locals, però també residir en habitatges que no compleixen amb les normes mínimes d'habitabilitat definides en la legislació vigent, o situacions de sobreocupació dels habitatges per un nombre excessiu de residents en relació a l'espai disponible.

Una anàlisi exhaustiva de les tres categories operatives considerades com habitatge inadequat no és possible per la manca de dades que recullin de manera rigorosa les diverses situacions residencials que conformen aquesta dimensió. S'ofereix una aproximació a través d'indicadors alternatius i per al conjunt de l'àrea metropolitana de Barcelona sempre que ha estat possible.

4.1. Població en estructures temporals o no convivencials

Caravanes, barraques, en solars, naus o a l'espai públic, o locals comercials amb dinàmiques similars a les dels assentaments irregulars, però també habitatges en edificis residencials sense les mínimes condicions d'habitabilitat representen les situacions residencials d'aquesta categoria operativa. No hi ha dades disponibles per al conjunt de l'àrea metropolitana de Barcelona i es requeriria d'una recerca específica per obtenir una fotografia d'aquestes problemàtiques. Ara per ara, aquestes situacions són comptabilitzades de manera sistemàtica per l'Ajuntament de Barcelona a través de l'Oficina del Pla d'Assentaments Irregulars (OPAI, en endavant). Les dades disponibles de 2018 i 2020 mostren un increment dels assentaments, però menys persones residents (OPAI, 2021). Durant la pandèmia, hi havia entorn 848 persones repartides en 173 assentaments de diferent tipus. La mitjana d'assentaments en aquests anys ha crescut en més de 40 pel major nombre d'ocupació de locals comercials (taula

19), increment del qual es comença a tenir registres des de 2017 per una millora de les tasques de seguiment i enregistrament del fenomen. Entre 2018 i 2020, aquesta forma d'assentament que ofereix alguns subministraments com ara aigua i una major seguretat, esdevé majoritària degut fonamentalment al tancament dels assentaments en solars i naus (OPAI, 2021). Però si els assentaments han crescut durant els últims anys, sembla que la població resident ha minvat. Entre 2019 i 2020 el nombre de residents s'ha reduït un 2,7%, amb menys població en assentaments i més en locals.

Taula 19. Mitjana anual d'assentaments i persones en assentaments. Barcelona, 2018-2020

	Nombre d'assentaments			Nombre de persones	
	2018	2019	2020	2019	2020
Assentaments ¹³	82	80	80	469	403
Locals amb dinàmiques d'assentament ¹⁴	51	82	92	390	433
Assentaments verticals ¹⁵	1	1	1	13	12
Total	134	163	173	871	848

Font: OPAI, Ajuntament de Barcelona.

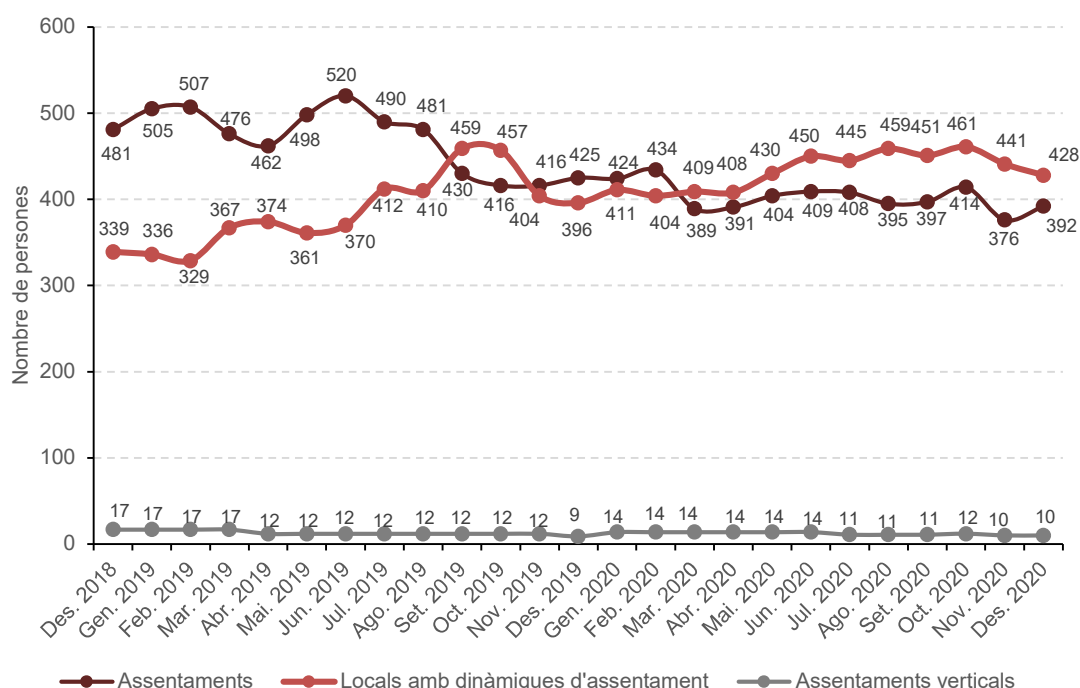
El gràfic 7, mostra l'evolució mensual dels assentaments segons tipus. És a partir de mitjans de 2019 que els assentaments perden població en favor dels locals comercials amb dinàmiques d'assentament. Entre 2019 i 2020 la relació entre assentaments i locals amb dinàmiques d'assentament s'ha invertit, de tal manera que a començaments de 2019 quatre de cada deu persones residien en locals comercials mentre que a finals de 2020 ho feien més de cinc.

¹³Per assentament s'entén el conjunt de construccions en solars, a l'espai públic o a naus. Les construccions en solars estan al camp ras, diferenciats de la via pública per barreres físiques com ara murs, parets, tanques, etc. i sense edificacions a l'interior. Els assentaments en naus inclouen espais en edificacions civils, industrials o institucionals abandonades que conservin tota o part de l'estructura.

¹⁴Els locals comercials ocupats amb dinàmiques d'assentament són edificacions comercials, en desús, que conserven tota o part de la seva estructura. En ells viu població amb característiques sociodemogràfiques i ocupacions laborals similars a les dels assentaments, motiu principal pel qual es consideren dins de l'ampli grup d'assentaments.

¹⁵Els assentaments verticals són ocupacions irregulars d'edificacions residencials abandonades amb una propietat vertical en les que els residents viuen en situacions de manca d'habitabilitat, en condicions d'amuntegament o amb insalubritat.

Gràfic 7. Nombre de persones en assentaments segons tipus. Barcelona, 2018-2020

Font: OPAI, Ajuntament de Barcelona.

4.2. Població en habitatges no apropiats segons legislació

Residir en habitatges inadequats d'acord amb la legislació vigent és una categoria operativa de difícil operacionalització degut a la manca de dades disponibles. Actualment, a Catalunya està vigent el Decret sobre condicions mínimes d'habitabilitat i la cèdula d'habitabilitat aprovat el 2012¹⁶. Les característiques que ha de complir un habitatge seguint els criteris tècnics definits en aquesta normativa no poden ser quantificades. S'opta per oferir una aproximació a aquestes situacions residencials a partir de d'un indicador que recull de manera actualitzada els problemes d'habitabilitat: la taxa de privació residencial severa¹⁷ a partir de les Estadístiques metropolitanen sobre condicions de vida.

Les dades indiquen que hi ha aproximadament 100.000 persones que pateixen privació residencial severa, un 3,1% de la població metropolitana (taula 20). Si es compara amb d'altres situacions residencials vistes fins ara, com ara les relatives als problemes per fer front a les despeses associades a l'habitatge, aquesta problemàtica afecta a menys població, però les dades mostren que s'ha estès durant el període de recuperació econòmica.

¹⁶Decret 141/2012, de 30 d'octubre, pel qual es regulen les condicions mínimes d'habitabilitat des habitatges i la cèdula d'habitabilitat.

¹⁷Es fa servir l'indicador estandarditzat d'Eurostat segons el qual hi ha privació residencial severa quan la població viu en condicions de sobreocupació de l'habitatge i, a més, afegeix al menys una de les problemàtiques d'habitabilitat següents: a) goteres, humitats, podridures; b) manca de sanitaris (bany, dutxa, wàter); c) manca de llum natural.

Taula 20. Taxa de privació residencial severa. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017—2018-2019

	Població			%		
	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2016-2017	2017-2018	2018-2019
Taxa de privació residencial severa	49.695	57.282	100.662	1,6	1,8	3,1

Font: IERMB i Idescat, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017, 2017-2018 i 2018-2019

Hi ha poblacions més afectades per aquesta problemàtica i els perfils són similars als que es troben quan s'analitzen altres situacions d'exclusió residencial, com la sobrecàrrega de les despeses associades al pagament de l'habitatge (taula 21). En aquest cas, són els menors de 16 anys els més afectats per la privació residencial, a diferència del que passa amb la sobrecàrrega amb una major afectació entre la població jove. Ser d'origen estranger amb nivells d'ingressos a la llar baixos o molt baixos, a més de viure en règim de lloguer representen factors de risc per patir privació residencial severa.

Taula 21. Taxa de privació residencial severa segons característiques socioeconòmiques. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2018-2019

Característiques socioeconòmiques	Taxa de privació residencial severa
<i>Grups d'edat</i>	
Menors de 16 anys	4,9
De 16 a 34 anys	3,8
De 35 a 64 anys	3,3
De 65 anys i més	0,5
<i>Lloc de naixement</i>	
Espanya	0,8
Resta del món	10,0
<i>Quintils de renda</i>	
Quintil 1	7,5
Quintil 2	4,3
Quintil 3	2,7
Quintil 4	1,0
Quintil 5	0,2
<i>Règim de tinença</i>	
En propietat totalment pagada	0,7
En propietat amb pagament ajornats	1,8
En lloguer o relloguer	7,0
En cessió gratuïta	1,0
Total	3,1

Font: IERMB i Idescat, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2018-2019

4.3. Població en habitatges massificats (amuntegament)

L'amuntegament a l'habitatge representa una altra de les situacions d'exclusió residencial inclosa en la classificació ETHOS. La inadequació de l'habitatge per manca d'espai pot ser mesurada a partir d'un indicador estàndard: la taxa de sobreocupació. Aquest indicador mesura la proporció de població resident en habitatges on no es disposa del nombre d'habitacions considerat mínim en relació al nombre d'habitants¹⁸. Les dades indiquen l'extensió de la

¹⁸Per calcular el nombre d'habitacions considerat mínim per viure-hi s'estableixen els següents criteris: una habitació per llar, una per cada parella, una per cada persona de més de 18 anys de la llar (que no forma parella), una per cada dues persones del mateix sexe amb edats compreses entre els 12 i els 17 anys, una per cada persona d'entre 12 i 17 anys que no estigui comptabilitzada en les categories anteriors, i una per cada dos infants de menys de 12 anys. Per habitació es considera l'espai tancat que té almenys dos metres d'alçada lliure en la major part de la seva superfície, com a mínim quatre metres quadrats de superfície, i una forma que permet ficar-hi un llit per una persona adulta. Dins d'aquesta definició d'habitació, es comptabilitzen els dormitoris, sales d'estar, despatxos, cambres destinades al servei, i altres espais que compleixin els requisits esmentats. Les cuines computen com a habitacions si tenen més de quatre metres quadrats, i queden exclosos del concepte habitació els banys, vàters, passadissos, terrasses, rebedors i rebosts.

problemàtica a l'àrea metropolitana de Barcelona en els últims anys (taula 21). L'any 2018-2019, la població que vivia en condicions de sobreocupació eren més de 300.000 mil persones, una de cada deu, un 14% més que l'any anterior i un 42,7% més que el 2016-2017.

Taula 22. Taxa de sobreocupació. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2016-2017—2018-2019

	Població			%		
	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2016-2017	2017-2018	2018-2019
Taxa de sobreocupació	217.031	271.943	309.711	6,8	8,5	9,6

Font: IERMB i Idescat, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017, 2017-2018 i 2018-2019

Les dades per característiques socioeconòmiques no mostren perfils diferents als ja vistos en relació a d'altres situacions d'exclusió residencial —sobrecàrrega de despeses d'habitatge i privació residencial severa— per a les quals s'ha pogut aprofundir en les anàlisis. Població jove i infants menors de 16 anys, població d'origen estranger, en llars amb baixos o molt baixos nivells de renda, així com els arrendataris són els que en major proporció pateixen aquestes situacions d'exclusió residencial (taula 23). Destaca entre totes elles la població nascuda a l'estranger, essent una quarta part la que pateix aquest tipus d'exclusió residencial i que els situen com un dels col·lectius amb més greuges residencials.

Taula 23. Taxa de sobreocupació segons característiques socioeconòmiques. Total població. Àrea metropolitana de Barcelona, 2018-2019

Característiques socioeconòmiques	Taxa de sobreocupació
<i>Grups d'edat</i>	
Menors de 16 anys	11,0
De 16 a 34 anys	14,9
De 35 a 64 anys	9,8
De 65 anys i més	1,9
<i>Lloc de naixement</i>	
Espanya	4,1
Resta del mon	24,1
<i>Quintils de renda</i>	
Quintil 1	19,5
Quintil 2	13,8
Quintil 3	5,7
Quintil 4	4,4
Quintil 5	4,5
<i>Règim de tinença</i>	
En propietat totalment pagada	4,0
En propietat amb pagament ajornats	7,6
En lloguer o relloguer	18,0
En cessió gratuïta	4,1
Total	9,6

Font: IERMB i Idescat, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2018-2019

La taula 24 sintetitza les dades dels indicadors de les tres categories operatives que integren l'habitatge inadequat. Les dades, com en les anteriors taules de síntesi no són definitives i representen una aproximació quantitativa que precisa de prudència en la seva interpretació. Es tracta de dades no excloents, doncs la població recollida en la categoria de població en habitatges sobreocupats podria estar també comptabilitzada en categories operatives d'altres categories residencials. Tampoc es tracta de dades que recullin informació de tota la població metropolitana, doncs les dades d'assentaments només estan disponibles per al terme municipal de Barcelona. Els anys al que fan referència les dades tampoc no són els mateixos ja que la taxa de sobreocupació fa referència a l'any 2018-2019, mentre que les dades d'assentaments barcelonins corresponen a 2020. Cal afegir, per últim, que no es disposa d'informació sobre la població resident en habitatges no apropiats segons legislació, podent-se

fer únicament una aproximació quantitativa allunyada de la categoria operativa de la classificació ETHOS.

Taula 24. Població en habitatges inadequats. Àrea metropolitana de Barcelona, 2020

Categoria residencial	Categories operatives	Indicadors de diagnosi	Població
Habitatge inadequat	11. Viure en estructures temporals o no convivencials	Població en assentaments, locals amb dinàmiques d'assentament i assentaments verticals (Barcelona)	848
	12. Viure en un habitatge no apropiat segons la legislació	Sense dades ajustades a la categoria operativa	
	13. Viure en un habitatge massificat	Taxa de sobreocupació (àrea metropolitana de Barcelona)	309.711
	Total		310.559

Font: OPAL, Ajuntament de Barcelona; IERMB i Idescat, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2018-2019.

5. Conclusions

Aquest informe presenta una diagnosi del sensellarisme i l'exclusió residencial a l'àrea metropolitana de Barcelona. Com s'ha descrit a la introducció i en les síntesis elaborades per a cadascuna de les categories residencials, es tracta d'una diagnosi incompleta. No es pot parlar d'una diagnosi exhaustiva per diversos motius. El primer i possiblement més important és la dificultat per trobar dades per a cadascuna de les situacions residencials que contempla la classificació ETHOS. Actualment no existeix cap font d'informació que aplegui les dades requerides per a una diagnosi completa i s'ha de recórrer a fonts d'informació diverses y de variada naturalesa que van dels registres administratius, passant per les enquestes i arribant als informes elaborats per administracions o organitzacions no governamentals.

Hi ha situacions per a les quals no és possible oferir cap dada, ni tan sols aproximativa, i que representen una part significativa de les situacions d'exclusió residencial. És el cas del sensellarisme ocult que ha estat objecte prioritari de les actuacions en la lluita contra el sensellarisme i l'exclusió residencial a Finlàndia, l'únic país de l'entorn europeu que ha aconseguit reduir les xifres de població afectada per aquestes problemàtiques gràcies a una estratègia de llarg recorregut i ampli consens nacional durant les dues últimes dècades.

Per a d'altres situacions residencials el problema radica en la impossibilitat de disposar de dades per a tota la població metropolitana. Es compta amb nombrosa i diversa informació per a la ciutat de Barcelona, però no per a la majoria dels municipis metropolitans. La fragmentació de la informació disponible ha obligat a recórrer a les administracions locals i la Generalitat de Catalunya en molts casos per poder accedir a dades que permetessin copsar algunes situacions de sensellarisme o exclusió residencial. Una part considerable de les sol·licituds de demanda efectuades no han estat ateses, la qual cosa implica comptar amb importants buits d'informació a escala metropolitana¹⁹.

D'aquesta dispersió i manca de la informació se'n deriva la incapacitat per a fer una diagnosi que permeti comptabilitzar el total de població afectada per al conjunt de situacions de sensellarisme o exclusió residencial. Aquest problema també rau en la mateixa classificació, doncs les pròpies categories residencials i operatives no són excloents. Ambdues febleses es concreten en la possibilitat de comptabilitzar per duplicat persones que estan en habitatge insegur i persones que pateixen alguna situació d'habitatge inadequat, per exemple, la confluència de situacions de risc de pèrdua de l'habitatge o en règim de tenència insegur i viure en estructures residencials temporals o en habitatges sobreocupats, o el fet de diferenciar entre la població que viu amb familiars o amics per no comptar amb una altra opció residencial i la població que viu en llars sobreocupades. És per aquests motius que s'ha optat per oferir síntesis parcials de les categories residencials i no una síntesi general. Però fins i tot les síntesis parcials, tal i com s'explicita en el informe, han de ser ateses amb prudència per les característiques conceptuals de la classificació i les debilitats de les dades disponibles.

Malgrat las febleses i mancances apuntades, la diagnosi que s'ofereix permet realitzar una aproximació al sensellarisme i l'exclusió residencial a la metròpoli barcelonina. S'observa un creixement de la població afectada per aquestes situacions, en línia amb l'augment de les persones afectades per situacions de sensellarisme o exclusió residencial apuntada als informes de FEANTSA i la Fondation Abbé Pierre per a la majoria de països europeus. Hi ha increments en la població pernoctant al carrer (categoria operacional 1), la que pernocta en allotjaments d'emergència (categoria 2), l'allotjada temporalment en recursos residencials (categoria 3), la població migrant internada en el CIE de Zona Franca (categoria 6), la població en allotjaments de llarga durada amb suport sostingut (categoria 7) i la població que viu en llars amb sobreocupació (categoria 13). A més, cal afegir la imatge preocupant que ofereixen algunes dades de context relacionades amb la manca d'habitatge o situacions d'habitatge insegur o inadequat, com ara el nombre de expedients nous i en gestió de la Mesa de valoració

¹⁹ Onze municipis han proporcionat informació d'algun tipus, quantitativa o qualitativa, per a l'elaboració de la diagnosi. Pel que fa a altres administracions, la Generalitat ha estat consultada per tal d'obtenir dades centralitzades per als 36 municipis de la metròpoli. La Generalitat ha respost amb l'enviament de dades sobre denúncies per violència masclista, però ha deixar sense atendre les dades sobre refugis per a dones víctimes de violència masclista, sobre població refugiada en diferents fases d'acollida i sobre recursos residencials per a menors estrangers no acompanyats.

d'adjudicació d'habitatge per emergència social per pèrdua de l'habitatge, la taxa de sobrecàrrega o de privació residencial.

No es pot obviar, però, que entre aquest empitjorament generalitzat hi ha alguns indicadors, pocs, que indiquen una reducció de la població afectada, com ara aquella amenaçada pel risc de pèrdua de l'habitatge a partir dels llançaments iniciats (categoria 9), així com els llançaments executats o la població que viu en llars amb retards en el pagament de la hipoteca o del lloguer. També les dades de Barcelona sobre assentaments (les úniques disponibles) informen de l'estabilitat del fenomen en els últims anys. S'ha d'afegir els dubtes que ofereixen les dades sobre habitatge insegur per violència masclista, que tot i presentar un descens de les denúncies corroborat fins a 2019 per les dades de trucades per aquest motiu al servei habilitat per l'Institut de les Dones de Catalunya, respecte a 2020 les dades de denúncies i trucades són diametralment oposades, les primeres baixen i les segones creixen significativament.

Una part del creixement de la població sense llar o en situació d'exclusió residencial ha estat atesa destinant més recursos residencials d'emergència i temporals. Aquests recursos ideats per estades curtes en no pocs casos acaben esdevenint de llarga durada degut als importants nivells d'exclusió social de la població atesa i la manca de suficients recursos residencials estables per atendre les necessitats creixents d'habitatge. Els recursos residencials d'emergència i temporals han estat una solució àmpliament estesa en els països europeus per afrontar el creixement de la població afectada pel sensellarisme i l'exclusió residencial. Ara bé, davant un context de clara desconexió entre la revalorització continua i descontrolada de l'habitatge, tant en propietat com en lloguer, i els ingressos de les llars, es requereix d'intervencions públiques que redueixin de manera significativa aquestes problemàtiques. Entre elles, l'actuació des de diversos àmbits de l'acció pública com la política d'habitatge (entre les que s'inclouen col·laboracions públic-privades per facilitar l'accés a l'habitatge per a poblacions sense possibilitats o en risc d'exclusió social, adquisició d'habitatges per part de les administracions públiques per augmentar el parc residencial assequible i social, mobilització d'habitatge buit, polítiques de control de preus, protecció de llars davant els desnonaments) polítiques fiscals i les polítiques socials d'integració (programes d'inserció laboral, de garantia d'ingressos i regulació en matèria d'immigració, per exemple). L'urbanisme, amb les seves potencialitats i limitacions, s'ha d'afegir a aquest conjunt d'eines i l'elaboració del PDUM representa una oportunitat única per posar algunes de les bases que permetin reduir els nivells de sensellarisme i exclusió residencial existents a la metròpoli de Barcelona. Els instruments a desenvolupar han de ser diversos en la mesura que hi ha situacions diferenciades. Les necessitats de la població sense sostre no són les mateixes que la de població amb dificultats per accedir o mantenir l'habitatge, però que no pateix altres vulnerabilitats socials, o d'aquells que viuen en habitatges inadequats en assentaments irregulars, o en habitatges sense les mínimes condicions d'habitabilitat o sobreocupats.

Entre les prioritats d'actuació hauria d'estar la planificació encaminada a l'ampliació dels recursos residencials assequibles i socials. En aquí, diversos instruments són pertinents. Per una banda, caldria considerar una oferta adequada de sòl destinada a habitatge dotacional, que podria mostrar-se d'utilitat per a resoldre les situacions més extremes de sensellarisme cronificat i que podrien vincular-se amb programes de Housing First. Aquesta va ser l'orientació fonamental de la primera fase de l'estratègia finlandesa de reducció del sensellarisme substituint els recursos d'emergència per habitatges amb serveis de suport i tinençes permanents. Aquesta mesura va permetre reduir de manera considerable el sensellarisme persistent (Allen et al., 2020; Pleace et al., 2015; Pleace, 2017). Iniciar un programa d'aquest tipus, representaria una de les accions més importants per resoldre el sensellarisme cronificat, però cal remarcar la importància de les solucions residencials permanents i no basades en la temporalitat per dotar d'un habitatge digne aquesta població.

D'altres situacions definides per la temporalitat també podrien veure's beneficiades per l'augment de recursos residencials d'aquest tipus, com ara dones que han patit o pateixen la violència masclista, població migrant i joves migrants no acompanyats o població que surt d'institucions sanitàries o penals sense allotjament. La manera d'obtenir l'oferta adequada a les necessitats de la metròpoli pot ser a través de la creació de nous equipaments o habitatges, o també, partint del principi del reciclatge urbà, recuperant espais infrautilitzats o buits al sòl urbà consolidat.

Per altra banda, des de la planificació urbanística també és necessari augmentar el parc residencial assequible i social (Bosch, 2009), establint un mínim d'habitatge de protecció oficial i, dins d'aquest, social tant en sòl urbà consolidat com no consolidat. La recent modificació del Pla General Metropolità al terme municipal de Barcelona per aconseguir habitatge de protecció oficial en sòl urbà consolidat (Generalitat de Catalunya, 2018) representa un instrument de planificació interessant per tal d'incrementar el parc d'habitatge assequible alhora que es disminueix el risc de segregació residencial a la ciutat. Al conjunt metropolità, l'establiment d'aquestes mesures precisa de la conjugació de les necessitats locals i un repartiment equitatiu de l'habitatge assequible i social en base al principi de solidaritat urbana i per evitar processos de segregació residencial. Això comporta que possiblement les necessitats d'habitatge assequible i social hagin de cobrir-se augmentant-los en municipis on n'hi hagi escassetat i, per tant, allunyant la població del seu lloc de residència habitual.

Per últim, la planificació urbanística ha d'atendre també la població que tot i disposar d'un habitatge ho fa en condicions que no compleixen les condicions d'habitabilitat mínimes. Per això, la regeneració i rehabilitació urbana ha de constituir un dels principis bàsics de la normativa urbanística del PDUM.

6. Epíleg. Quin impacte present i futur de la covid-19 en el sensellarisme i l'exclusió residencial?

Al llarg de l'informe s'ha ofert informació sobre l'impacte de la pandèmia doncs algunes dades recullen l'estat de la situació en el mateix 2020, fins i tot 2021. És cert, no obstant, que es tracta d'una informació parcial i només sobre algunes situacions residencials. Algunes d'aquestes dades permeten avançar, però, que les conseqüències de la pandèmia sobre el sensellarisme i l'exclusió residencial han estat i seran negatives i afectaran de manera especial a la població amb menys recursos, aquella població amb una situació laboral i econòmica més precària. Algunes estimacions apunten que serà una crisi econòmica més focalitzada en aquests col·lectius i no tindrà un abast tan ampli com la Gran Recessió de 2008 (Cruz et al., 2020; Sarasa et al., 2013).

S'ha vist que durant la pandèmia les situacions de sensellarisme han crescut. Això ha obligat les administracions metropolitanes a incrementar els recursos per atendre les situacions d'emergència sanitària i social. Res fa pensar que la tendència creixent en les formes més extremes de sensellarisme no es mantingui o que aquestes situacions s'estabilitzin, en cap cas la informació disponible fa pensar que aquestes situacions es redueixin. A més d'aquestes formes extremes, la crisi econòmica desencadenada per la pandèmia ha augmentat l'esforç que les llars dediquen al pagament dels seus habitatges. Estimacions indiquen que durant la pandèmia s'ha incrementat la proporció mitjana de renda destinada a cobrir les despeses de l'habitatge entorn els 2 punts percentuals, sobretot entre llogaters per als quals ha crescut entorn els 4 punts (Cruz et al., 2020). Igualment, la davallada d'ingressos i la pèrdua d'ocupació ha suposat un major esforç econòmic per al pagament de les despeses associades a l'habitatge que comprometen les economies de les llars i el manteniment del mateix habitatge, increment que les estimacions situen entorn els 3 i els 2 punts percentuals (Cruz et al., 2020). Entre aquests, els llogaters tornen a ser els principals afectats. En aquest sentit i de cara al futur proper, cal atendre la regulació de rendes del lloguer aprovada per la Generalitat de Catalunya el 2020²⁰, que pot estar reforçada per una norma estatal —futura Llei d'Habitatge— i sobre la que hi ha indicis de que ara per ara contribueix a la contenció dels preus dels lloguers.

²⁰Llei 11/2020, del 18 de setembre, de mesures urgents en matèria de contenció de rendes en els contractes d'arrendament d'habitatge i de modificació de la Llei 18/2007, de la Llei 24/2015 i de la Llei 4/2016, relatives a la protecció del dret a l'habitatge.

Caldrà esperar a la recuperació econòmica, però, per poder avaluar-ne l'impacte al marge de la situació de crisi pandèmica en la que s'ha estat implementant.

En qualsevol cas, l'evolució recent del sistema residencial i dels ingressos de les llars apunten cap a la necessitat d'afrontar una transformació progressiva del primer element en la qual el lloguer adquireixi protagonisme. Ara per ara és el lloguer privat el que està guanyant presència a l'àrea metropolitana de Barcelona. Les empreses constructores han realitzat un reajustament de la seva producció cap a l'augment de promocions destinades al lloguer privat degut a les dificultats econòmiques d'importants capes de la població per accedir a habitatges en propietat. Aquest increment ha de trobar un contrapès en la producció d'habitatge social i d'habitatges en règim de lloguer a preus assequibles que facilitin l'accés i manteniment de l'habitatge.

La crisi econòmica també pot haver repercutit en l'estat de conservació dels habitatges. La davallada d'ingressos de les llars pot tenir impacte en el manteniment físic dels habitatges i de l'edifici del qual forma part. Les llars poden postergar despeses necessàries per al manteniment de l'habitatge i pot haver impagament de rebuts en les comunitats de veïns repercutint en l'estat de conservació de l'habitatge i l'edifici. També durant una part del període de pandèmia hi ha hagut restriccions per a la celebració de juntes de propietaris, quedant fins i tot suspesa l'obligatorietat de convocar-ne i celebrar-ne fins a desembre de 2021²¹. De manera particular, són les comunitats que apleguen més llars amb dificultats econòmiques i parteixen d'una pitjor qualitat constructiva i un pitjor estat de conservació les més vulnerables als efectes econòmics de la crisi. Són aquestes llars i comunitats les que precisaran d'una atenció especial en les accions de rehabilitació i que s'esperen impulsar amb el Pla de recuperació de la Unió Europea i els Fons *Next Generation* per superar els reptes palesos per la situació de pandèmia i els derivats de la mateixa.

²¹Decret Llei 53/2020, de 22 de desembre, de modificació del decret llei 10/2020, de 27 de març, pel qual s'estableixen noves mesures extraordinàries per fer front a l'impacte sanitari, econòmic i social de la COVID-19.

Referències bibliogràfiques

Ajuntament de Barcelona (2016). *Unitat Contra l'Exclusió Residencial. UCER. Setembre 2016*. A <https://ajuntament.barcelona.cat/dretssocials/sites/default/files/arxiu-documents/unitat-contra-exclusio-residencial-ucer.pdf>. Consultat el 4 d'octubre de 2021.

Ajuntament de Barcelona (2018). *Informe de govern. Avaluació del programa Nausica*. A <https://media-edg.barcelona.cat/wp-content/uploads/2018/10/08114136/Informe-de-Govern-Nausica-.pdf>. Consultat el 4 d'agost de 2021.

Ajuntament de Barcelona (2020). *Desnonaments de persones en situació de vulnerabilitat durant la pandèmia (Barcelona, 14 de setembre – 23 d'octubre de 2020)*. A https://ajuntament.barcelona.cat/premsa/wp-content/uploads/2021/03/Informe_Aplicacio%CC%81_37_2020_18Gen_28Feb_Definitiu.pdf. Consultat el 12 de juliol de 2021.

Ajuntament de Barcelona (2021). *Informe sobre els desnonaments de famílies vulnerables a la ciutat de Barcelona, del 18 de gener al 28 de febrer de 2021*. A <https://ajuntament.barcelona.cat/premsa/2021/03/25/barcelona-atura-el-93-de-desnonaments-de-families-en-situacio-de-vulnerabilitat-a-la-ciutat-des-de-linici-dany/>. Consultat el 12 de juliol de 2021.

Allen, M., Benjaminsen, L., O'Sullivan, E i Pleace, N. (2020). *Ending Homelessness? The Contrasting Experiences of Denmark, Finland and Ireland*. Bristol: Policy Press.

Bosch, J. (2009). How Urban Planning Instruments Can Contribute in the Fight against Homelessness. An International Overview of Inclusionary Housing. *European Journal of Homelessness*, 3, 155–177.

Cruz, I., Navarro-Varas, L. i Porcel, S. (2020). Una aproximació als efectes socioeconòmics de la covid-19 a la metròpoli de Barcelona. IERMB. Estimacions desigualtat social i pobresa. Àrea metropolitana de Barcelona, III trimestre, p. 1-19. A <https://iermb.uab.cat/es/estudi/una-aproximacion-a-los-efectos-socioeconomicos-de-la-covid-19-a-la-metropoli-de-barcelona-estimaciones-desigualdad-social-y-pobreza/>. Consultat 27 de setembre de 2021.

De Inés, A., Guzmán, G., Verdaguer, M. y Contreras, M. (2019). *Diagnosi 2019. El sensellarisme a Barcelona. Evolució i joves en situació de sensellarisme*. A http://www.bcn.cat/barcelonainclusiva/ca/2019/11/Diagnosi_sensellarisme_2019_WEB.pdf. Consultat el 10 de juliol de 2021.

FEANTSA (2006). *ETHOS – Taking Stock*. A <https://www.feantsa.org/download/ethospaper20063618592914136463249.pdf>. Consultat el 12 de juliol de 2021.

Fondation Abbé Pierre i FEANTSA (2015). *An Overview of Housing Exclusion in Europe 2015*. FEANTSA i Fondation Abbé Pierre. A https://www.feantsa.org/download/fap_eu_gb2861057678142834491.pdf. Consultat el 15 d'abril de 2021.

Fondation Abbé Pierre i FEANTSA (2017). *Second Overview of Housing Exclusion in Europe 2017*. FEANTSA i Fondation Abbé Pierre. A https://www.feantsa.org/download/gb_housing-exclusion-report_complete_20178613899107250251219.pdf. Consultat el 22 d'abril de 2021.

Fondation Abbé Pierre i FEANTSA (2018). *Third Overview of Housing Exclusion in Europe 2018*. FEANTSA i Fondation Abbé Pierre. A <https://www.feantsa.org/en/report/2018/03/21/the-second-overview-of-housing-exclusion-in-europe-2017>. Consultat el 3 de maig de 2021.

Fondation Abbé Pierre i FEANTSA (2019). *Fourth Overview of Housing Exclusion in Europe 2019*. FEANTSA i Fondation Abbé Pierre. A <https://www.feantsa.org/en/report/2019/04/01/the-fourth-overview-of-housing-exclusion-in-europe-2019?bcParent=27>. Consultat el 10 de maig de 2021.

Fondation Abbé Pierre i FEANTSA (2020). *Fifth Overview of Housing Exclusion in Europe 2020*. FEANTSA i Fondation Abbé Pierre. A <https://www.feantsa.org/en/news/2020/07/23/fifth-overview-of-housing-exclusion-in-europe-2020>. Consultat el 15 de maig de 2021.

Fondation Abbé Pierre i FEANTSA (2021). *Sixth Overview of Housing Exclusion in Europe 2021*. FEANTSA i Fondation Abbé Pierre. A <https://www.feantsa.org/en/report/2021/05/12/the-6th-overview-of-housing-exclusion-in-europe-2021>. Consultat el 20 de maig de 2021.

Fundació Migra Studium (2020). *Informe 2020. Centre d'Internament d'estrangers (CIE) Zona Franca*. Barcelona: Fundació Migra Studium. A https://www.migrastudium.org/sites/default/files/2020_cie_barcelona_informe.pdf. Consultat el 14 de juliol de 2021.

Generalitat de Catalunya (2018). *Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats. Memòria 2018*. A https://dretssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematicos/07infanciaiadolescencia/ASJTE/T/Memoria_2018_ASJTET.pdf. Consultat el 23 de setembre de 2021.

Generalitat de Catalunya (2018). *Edicte de 12 de desembre de 2018, sobre un acord de la Subcomissió d'Urbanisme del municipi de Barcelona: Modificació del Pla general metropolità per a l'obtenció d'habitatge de protecció pública al sòl urbà consolidat, al terme municipal de Barcelona*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, Núm. 7768. A <https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/7768/1716260.pdf>. Consultat el 6 d'octubre de 2021.

Guijarro, L., Sales, A., Tello, J. y de Inés, A. (2017). *Diagnosi 2017. La situació del sensellarisme a Barcelona. Evolució i accés a l'habitatge*. A <https://sensellarisme.cat/wp-content/themes/sensellarisme/documents/Diagnosi2017.pdf>. Consultat el 10 de juliol de 2021.

Institut Català de les Dones (2017). *Informe estadístic 900 900 120. Contra la violència masclista. Atenció 24 h. Dades de Catalunya i Territoris. Any 2016*. A https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/Observatori/05_dades/Violencies_masclistes/Dades-estadistiques-Linia-900/2016.pdf. Consultat el 28 d'octubre de 2021.

Institut Català de les Dones (2018). *Informe estadístic 900 900 120. Contra la violència masclista. Atenció 24 h. Dades de Catalunya i Territoris. Any 2017*. A https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/Observatori/05_dades/Violencies_masclistes/Dades-estadistiques-Linia-900/2017.pdf. Consultat el 28 d'octubre de 2021.

Institut Català de les Dones (2019). *Informe estadístic 900 900 120. Contra la violència masclista. Atenció 24 h. Dades de Catalunya i Territoris. Any 2018*. A https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/Observatori/05_dades/Violencies_masclistes/Dades-estadistiques-Linia-900/2018.pdf. Consultat el 28 d'octubre de 2021.

Institut Català de les Dones (2020). *Informe estadístic 900 900 120. Contra la violència masclista. Atenció 24 h. Dades de Catalunya i Territoris. Any 2019*. A https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/Observatori/05_dades/Violencies_masclistes/Dades-estadistiques-Linia-900/Informe-Estadistic-telefon-900_2019.pdf. Consultat el 28 d'octubre de 2021.

Institut Català de les Dones (2021). *Recull dades estadístiques 900 900 120. Contra la violència masclista. Atenció 24 h. Dades de Catalunya i Territoris. Any 2020*. A https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/Observatori/05_dades/Violencies_masclistes/Dades-estadistiques-Linia-900/Trucades-L900-Total-2020.pdf. Consultat el 28 d'octubre de 2021.

- López, J. (2021). Quines són les formes de convivència dels joves i l'accés a l'habitatge. A: Ajuntament de Barcelona, *La Joventut de Barcelona l'Any de la Pandèmia. 10 Anàlisis a l'Enquesta a la Joventut de Barcelona 2020*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- OEDC (2021). *Affordable Housing Database*. A <https://www.oecd.org/housing/data/affordable-housing-database/>.
- OPAI (2021). *Oficina del Pla d'Assentaments Irregulars. Informe d'activitat. Any 2020*.
- Pleace, N. (2017). The Action Plan for Preventing Homelessness in Finland 2016-2019: The Culmination of an Integrated Strategy to End Homelessness? *European Journal of Homelessness*, 11(2), 95–115.
- Pleace, N, Culhane, D., Granfelt, R. i Knutagård, M. (2015). *The Finnish Homelessness Strategy. An International Review*. Helsinki: Ministry of Environment.
- Ribera-Almandoz, O., Sales, A. y Garcés, B. (2021). *Precarietat i exclusió residencial en la població migrada en temps de covid-19*. CIDOB Briefings, 26.
- Sales, A. (2012). *Diagnosi 2011. La situació de les persones sense llar a Barcelona el 8 de novembre i l'evolució dels serveis residencials*. A http://www.bcn.cat/barcelonainclusiva/ca/2012/4/xarxa2_diagnosi2011.pdf. Consultat el 13 de juliol de 2021.
- Sales, A. (2013). *Diagnosi 2013. Les persones sense llar a la ciutat de Barcelona i l'evolució dels recursos de la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar*. A http://www.bcn.cat/barcelonainclusiva/ca/2013/7/xarxa2_diagnosi2013.pdf. Consultat el 12 de juliol de 2021.
- Sales, A. (2020). El sensellarisme s'agreuja amb la Covid-19. Mesures d'emergència i perspectives de futur. *Barcelona Societat*, 26.
- Sales, A., Uribe, J. y Marco, I. (2015). *Diagnosi 2015. La situació del sensellarisme a Barcelona. Evolució i polítiques d'intervenció*. A <http://www.bcn.cat/barcelonainclusiva/ca/2015/12/diagnosi2015.pdf>. Consultat el 10 de juliol de 2021.
- Sarasa, S., Porcel, S. i Navarro-Varas, L. (2013). L'impacte social de la crisi a l'àrea metropolitana de Barcelona i a Catalunya. *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, 56.
- Sarasa, S, Navarro-Varas, L. I Porcel, S. (2018). *L'habitatge i els seus efectes en les condicions de vida de la població metropolitana de Barcelona*. Barcelona: Àrea Metropolitana de Barcelona.
- Servicio Jesuita a Migrantes (2020). *Informe CIE 2019. Diez años mirando a otro lado. Anexo*. Madrid: Servicio Jesuita a Migrantes. A <https://sime.org/wp-content/uploads/2021/01/Anexo-Informe-CIE-2019-SJM.pdf>. Consultat el 10 de juliol de 2021.

Annex

Taula A1. Indicadors de context, diagnosi i pendents de les categories residencials i operatives de la classificació ETHOS

Categories residencials	Categories operatives	Indicadors de context	Indicadors de diagnosi	Indicadors pendents
Sense sostre	1. Viure en un espai públic a la intempèrie		Població sense sostre pernoctant al carrer (alguns municipis metropolitans)	Mancarien les dades de la resta de municipis metropolitans
	2. Pernoctar en un alberg i/o forçat a passar la resta del dia en un espai públic		Població pernoctant en allotjaments d'emergència (alguns municipis metropolitans)	Mancarien les dades de la resta de municipis metropolitans
Sense habitatge	3. Viure en albergs o centres per a persones sense llar (pisos, pensions, hotels). Allotjaments temporals	- Nombre de llançaments executats - Nombre d'expedients nous presentats a la Mesa de valoració d'adjudicació d'habitatge per emergència social per pèrdua de l'habitatge (Barcelona) - Nombre d'expedients en gestió a la Mesa de valoració d'adjudicació d'habitatge per emergència social per pèrdua de l'habitatge (Barcelona)	Població allotjada temporalment en albergs, centres o d'altres recursos residencials (pisos, pensions o hotels) (alguns municipis metropolitans)	Mancarien les dades de la resta de municipis metropolitans
	4. Viure en refugis per a dones		Dones en recursos residencials per violència masclista	Mancarien les dades de la resta de municipis metropolitans. S'han tramitat sol·licituds de dades a la Generalitat de Catalunya per aconseguir les dades de serveis residencials d'acolliment per a les dones víctimes de violència masclista per als 36 municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona.

5. Viure en allotjaments temporals reservats a immigrants i als demandants d'asil	<ul style="list-style-type: none"> - Població d'origen migrant sol·licitant d'asil atesa pel SNAI (província de Barcelona) i pel programa Nausica de l'Aj. de Barcelona - Població menor d'edat estrangera no acompanyada tutelada o amb pròrroga assistencial (servei territorial de gestió) 	<p>Mancarien les dades del SNAI per als municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona. S'han sol·licitat a la Generalitat de Catalunya les dades de població refugiada en les diferents fases d'acollida (primera acollida, acollida i preparació per a l'autonomia)</p> <p>També s'han sol·licitat dades a la Generalitat de Catalunya sobre els recursos residencials per a menors estrangers no acompanyats per als 36 municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona</p>	
6. Viure en una institució residencial o d'internament amb la perspectiva de ser acomodat/da en un termini definit sense habitatge d'acollida disponible	Nombre de persones internades al CIE de Zona Franca (Barcelona)	<p>Mancaria la població en institucions penals i sanitàries que en sortirà sense un habitatge disponible. Seria necessària una recerca específica per conèixer aquesta població tot i que presenta importants dificultats per portar-la a terme per la dificultat d'accedir a aquesta informació</p>	
7. Viure en un allotjament amb recolzament sostingut per a persones sense llar	Població en allotjaments de llarga durada amb suport sostingut per a persones que havien estat sense llar (alguns municipis metropolitans)	Mancarien les dades de la resta de municipis metropolitans	
Habitatge insegur	8. Viure en un habitatge amb règim de tinença insegur	Població que resideix en habitatge ocupats (Barcelona)	<ul style="list-style-type: none"> - Mancarien dades més fiables sobre població que resideix en habitatges ocupats, a més de dades per a la resta de municipis metropolitans - Mancarien dades sobre sensellarisme ocult de persones que viuen amb familiars o amics per no poder disposar d'una altra opció residencial - Mancarien dades de població que ocupa parcel·les sense títol de propietat (autoconstrucció informal)
9. Viure sota amenaça de desnonament	<ul style="list-style-type: none"> - Taxa de sobrecàrrega (>60%) (àrea metropolitana de Barcelona) - Població que viu en llars amb retards en el pagament de la hipoteca o del lloguer (àrea metropolitana de Barcelona) 	Nombre de llançaments iniciats (àrea metropolitana de Barcelona)	

	10. Viure sota l'amenaça de violència per part de família o parella		Nombre de denúncies per violència masclista	
	11. Viure en estructures temporals o no convivencials		Població en assentaments, locals amb dinàmiques d'assentament i assentaments verticals (Barcelona)	
Habitatge inadequat	12. Viure en un habitatge no apropiat segons la legislació	Taxa de privació residencial severa (àrea metropolitana de Barcelona)		Entre les opcions a contemplar per incorporar dades a la diagnosi, caldria considerar accedir a dades sobre les Inspeccions Tècniques d'Edificis als municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona. Aquestes dades, tot i no recollir informació per a tots els habitatges i edificis de l'àrea metropolitana, permetria ajustar l'indicador a la situació d'exclusió de la classificació ETHOS, així com oferir dades sobre habitatges inadequats segons legislació
	13. Viure en un habitatge massificat		Taxa de sobreocupació (àrea metropolitana de Barcelona)	

Font: elaboració pròpia.

**Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de
Barcelona**

Universitat Autònoma de Barcelona (Campus de Bellaterra)

Plaça del Coneixement, edifici MRA, planta 2

08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)

iermb@uab.cat